

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΜΕΡΙΜΝΗ,

ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛ. ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
(ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»)

ΕΤΟΣ Β'.

ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19

1 ΜΑΪΟΥ 1953

ΑΡΙΘ. 7

Ο ΙΕΡΕΥΣ ΚΑΙ Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ

α') Τὸ Ἱερὸν Βῆμα.

Ὁ Ἱερεὺς ὀφείλει νὰ ἐπιβλέπη καὶ νὰ προΐσταται εἰς τὴν καθαριότητα καὶ τὴν καλὴν ἀπὸ πάσης πλευρᾶς ἐμφάνισιν τοῦ ὄλου Ναοῦ, ἰδίᾳ δὲ τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, εἰς τὸ ὁποῖον δέον νὰ τηρῆται ὑπ' αὐτοῦ τάξις καὶ ἄκρα καθαριότης.

Ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης δέον νὰ ὑπάρχη τὸ κατασάρκιον, ἐὰν δὲ τοῦτο ἐκ τῆς πολυκαιρίας ἔχη φθαρῆ τελείως, δύναται νὰ περιβληθῆ ἢ Ἁγία Τράπεζα δι' ἄλλου ὑφάσματος (κάμποτ), τοῦ κατασαρκίου, τοῦ ἐφθαρμένου, παραμένοντος ἔσωθεν. Ἄνωθι τοῦ κατασαρκίου, ὅπερ οὐδέποτε πλύνεται, τὰ καλύμματα τῆς Ἁγίας Τραπέζης πρέπει νὰ εἶναι, ἂν ὄχι μεταξωτά, λευκὰ λινά, ὁπότε θὰ πλύνωνται τῇ ἐπιβλέψει τῶν Ἐφημερίων κατὰ δίμηνον καὶ θὰ σιδηρώνωνται ἀπὸ τὰς πρεσβυτέρας, ἢ τὰς θυγατέρας των, ἢ ἀρὸ εὐσεβόφρονος γυναϊκάς, πολὺ ἐπιθυμούσας τὴν διακονίαν ταύτην.

Κατὰ Σάββατον δέ, ὀφείλουσιν οὗτοι, βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν διακόνων, εἰς τοὺς ναοὺς ὅπου ὑπηρετοῦν τοιοῦτοι, νὰ καθαρίζουσιν τὴν τε Ἁγίαν Τράπεζαν καὶ Ἱερὰν Πρόθεσιν.

Ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης δέον νὰ εὐρίσκηται τὸ Ἱερὸν Ἀντιμήσιον καθαρὸν καὶ οὐχὶ ἐφθαρμένον, ἐνδεδυμένον δὲ πάντοτε δι' ὑφάσματος μεταξωτοῦ. Ὅταν παλαιωθῆ, καὶ ἵνα μὴ διαφεύγουν εἰ θεοὶ μαργαρίται, δέον νὰ ζητηθῆ παρὰ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ἢ ἀντικατάστασις τούτου. Ἐντὸς δὲ αὐτοῦ πρέπει ἐπίσης νὰ ὑπάρχη ἡ μούσα (σπόγγος) καθαρὰ καὶ ἐν ἀρίστη κατστάσει.

Ἄνωθι τοῦ Ἱεροῦ Ἀντιμησίου θὰ τοποθετῆται τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, καθαρὸν, μὲ ταινίας (κορδέλλας), διὰ νὰ δύναται εὐχε-

«Ἀήψεσθε δύναμιν, ἐπελθόντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς».

(Πράξ. 1,8)

ρερῶς νὰ εὑρεθῇ ἡ περικοπή, ἡ ὁποία θὰ ἀναγνωσθῇ· δεξιὰ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ὁ Σταυρὸς τῆς Εὐλογίας καὶ ἀριστερὰ ἡ φυλλάδα τῆς θείας Λειτουργίας (ἡ ἐκδοθεῖσα παρὰ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας· ὅσοι δὲν τὴν ἔχουν, δύνανται νὰ τὴν προμηθευθοῦν ἀπὸ τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως). Ὅπισθεν τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου, τὸ Ἱερὸν Ἀρτοφόριον, καθαρὸν, μὲ μικρὸν κυτίον περιέχον διὰ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς ἐκτάκτως θέλοντας νὰ κοινωνήσῃ τὸν Ἅγιον Ἄρτον, τὸν ὁποῖον κατὰ τὴν Μεγάλην Πέμπτην ἐν τῇ θείᾳ Λειτουργίᾳ δέον νὰ καταλύωσιν οἱ Ἱερεῖς, ἐτοιμάζοντες νέον (ἐψήνοντες, ἢ ξηραίνοντες αὐτὸν ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ Δισκαρίου), προφυλάσσοντες καὶ διατηροῦντες αὐτὸν ἀπὸ πάσης βλάβης.

Ἐνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ Ἱεροῦ Ἀρτοφορίου, δύο κηροπήγια μὲ καθαρὰ κηρία, καί, εἰ δυνατόν, καὶ ἐν τοιοῦτον ἔμπροσθεν τοῦ Ἱεροῦ Ἀρτοφορίου, ἵνα ἀνάπτηται εἰς τὸν Ὄρθρον καὶ Ἑσπερινὸν μικρὸν. Ὅσοι ναοὶ ἔχουσι περισσότερα τῶν δύο κηροπήγια, προτιμῶμεν νὰ διασκευασθῶσι ταῦτα ἵνα ἀνάπτηνται μὲ ἔλαιον καὶ χρησιμοποιοῦνται εἰς ἐξαιρετικὰς τῆς Ἐκκλησίας ἡμέρας. — Ἀπηγορεύσαμεν εἰς τὴν Ἐπαρχίαν μας ἀπολύτως τὴν χρῆσιν ἠλεκτρικοῦ φωτὸς εἰς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν. — Ἄνωθι τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς δέον νὰ ὑπάρχῃ ἕτερον λευκὸν κάλυμμα καθαρὸν, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ καλύπτονται τὰ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τραπεζῇ, ἐκτὸς τοῦ Ἱεροῦ Ἀρτοφορίου καὶ κηροπηγίων, ἀντικείμενα μετὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν καὶ τὸν ἔσπερινόν. Οὐδὲν ἕτερον ἐπιτρέπεται νὰ ἀποτίθεται ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς.

Ὅπισθεν τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς, καὶ ἐφαπτόμενα αὐτῆς, θὰ εἶναι ὁ Τιμίος Σταυρὸς καὶ τὰ Ἐξαπτέρυγα, πάντοτε ἐπηργυρωμένα καὶ καθαρὰ· εἰς τὸ βάθος δὲ τῆς Κόχης ὁ μέγας ἐκ ξύλου Τιμίος Σταυρὸς καὶ ἄνωθι αὐτοῦ ἡ Ἀκοίμητος κανδήλα καθαρὰ. Ἐνθεν δὲ καὶ ἔνθεν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, δύο ὑψηλὰ κηροπήγια ὀρειχάλκινα, ἢ καὶ ξύλινα, μὲ δύο μεγάλας λαμπάδας μὲ κορδέλλας μακρὰς λευκὰς ἢ χρώματος οὐρανοῦ. Ὅπισθεν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, εἰς κυτίον ὑάλινον, τὸ δοχεῖον τὸ περιέχον τὸ Ἅγιον Μύρον, τὸ ὁποῖον μόνον ὁ Ἱερεὺς θὰ μεταφέρῃ ἐκ τῆς θέσεώς του διὰ τὸ Μυστήριον τοῦ Ἱεροῦ Βαπτίσματος καὶ οὐχὶ ἄλλος τις.

Ἐν τῇ Ἁγίᾳ Προθέσει ὁμοίως τὰ καλύμματα θὰ εἶναι ὡς καὶ τὰ τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς, καὶ θὰ διατηρῶνται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καθαρὰ. Ἐπίσης καὶ τὰ ἱερὰ Καλύμματα τοῦ ἁγίου Πο-

«...Λέγει αὐτῇ (τῇ Μαρίᾳ Μαγδαληνῇ) ὁ Ἰησοῦς· γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς;»
(Ἰωάν. 20, 15)

τηρίου και τοῦ ἱεροῦ Δισκαρίου πρέπει νὰ εἶναι καθαρὰ και ἰδιαιτέρως ἢ φόδρα νὰ ἀλλάσῃ, ὁσάκις φθείρεται ἢ γίνεται ἀκάθαρτος. Προκειμένης δὲ προμηθείας νέων Καλυμμάτων, δέον νὰ ζητηται ἡ γνώμη τοῦ Ἀρχιερέως. Ἐφιστάται ἰδιαιτέρως ἢ προσοχὴ τῶν Ἱερέων εἰς τὴν καθαριότητα τοῦ ἔσω τοῦ ἁγίου Ποτηρίου, τὸ ὁποῖον ἅμα τῇ καταλύσει τῶν Ἀγίων δέον νὰ ἀποπλύνηται και νὰ σπογγίζηται καλῶς διὰ τῶν κοκκίνων μικρῶν καλυμμάτων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα οἱ ἱερεῖς θὰ ἔχουν πέντε και περισσότερα, ἐκ μεταξωτοῦ ἢ λινοῦ ὑφάσματος, χρησιμοποιούμενα, ὅταν μεταλαμβάνωσι τόσον αὐτοί, ὅσον και οἱ πιστοί· ταῦτα δέον νὰ πλύνωνται τακτικῶς και εἰς ἰδιαιτέραν διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν λεκάνην. Ἀφ' οὗ σπογγισθῆ τὸ Ἅγιον Ποτήριον ἐσωτερικῶς, τότε τοποθετεῖται ὁ σπόγγος εἰς αὐτό.

Χρειαζεται προσοχή, ἵνα ἡ κούπα τοῦ Ἀγίου Ποτηρίου και ἡ λαβὴ εἶναι ἀργυραὶ και μὴ ὀξειδοῦνται, διότι τοῦτο εἶναι λίαν ἐπικίνδυνον. Τὸ ζέον ὕδωρ ὡσαύτως, νὰ τίθεται εἰς εἰδικὸν δοχεῖον, Ζέον, και οὐχὶ μὲ τὸ ἱμπρίκι νὰ ρίπτεται εἰς τὸ Ἅγιον Ποτήριον.

Ἐπὶ τῆς Ἀγίας Προθέσεως πρέπει νὰ εὐρίσκωνται δύο φιαλίδια ὁμοια διὰ τὸν οἶνον και τὸ ὕδωρ και ἐπὶ τριπτύχου τὰ ὀνόματα τῶν εὐεργετῶν και δωρητῶν, τῶν ζώντων, ὡς και τῶν ἀρχιερατευσάντων και ἱερατευσάντων και λοιπῶν εὐεργετῶν τεθνεώτων. Οὐδεμία εἰκὼν, πλὴν τῆς Ἄκρας Ταπεινώσεως ἢ τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, πρέπει νὰ ὑπάρχη ἐκεῖ.

Παραπλεύρως τῆς Ἀγίας Προθέσεως εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ὑπάρχη μικρὰ τράπεζα μὲ λευκὸν κάλυμμα, ἐφ' ἧς θὰ εὐρίσκειται εἰδικὸν ξύλον, ὅπου θὰ κόπτηται τὸ ἀντίδωρον, μαχαίρι διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν χρησιμοποιοῦμενον, ὁ δίσκος, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ τοποθετῶνται αἱ προσφοραὶ διὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν, και πανεράκι εὐπρεπῶς ἐπενδεδυμένον ἔσωθεν δι' ὑφάσματος, διὰ νὰ τίθεται ἐν αὐτῷ τὸ Ἀντίδωρον.

Καλὸν θεωροῦμεν, ἔπως ἐπὶ τῆς τραπέζης ταύτης εὐρίσκειται και κυτίον, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ ρίπτωνται τὰ φιλοδωρήματα τῶν χριστιανῶν κατὰ τὰ Ψυχοσάββατα ἢ ἄλλας ἡμέρας, ἵνα μὴ ἀποτίθενται αὐτὰ εἰς μέρη, ὅπου δὲν ἐπιτρέπεται. Και ἐὰν εἰς Ναοὺς, ὅπου εἰς μόνος Ἱερεὺς διακονεῖ, ἐπιβάλλεται τὸ κυτίον, ἀπαραίτητον τυγχάνει τοῦτο, ὅπου πλείονες τοῦ ἑνὸς Ἐφημέριοι ὑπηρετοῦν και διανεμόνται ταῦτα εἰς ὥρας ἐπιτρεπομένας.

«Ἐκεῖνη (ἡ Μαρία) δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρὸς ἔστι, λέγει αὐτῷ· κύριε, εἰ σὺ ἐδάστασας, εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκας αὐτόν, καὶ γὰρ αὐτὸν ἀρῶ».

(Ἰωάν. 20, 15)

Ἐνωθι τῆς τραπέζης ταύτης δέον ν' ἀναρτᾶται ἐντὸς κορ-
νίζης τὸ καθ' ἔτος ὑπὸ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως παραδιδόμενον «Κα-
νόνιον», τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ συμβουλευῶνται πάντοτε οἱ λειτουρ-
γοῦντες.

Ἄλλα καὶ τὰ Διακονικὰ δέον νὰ εἶναι εὐπρεπῆ, μὲ τὰ ἴδια
καθαρὰ καλύμματα καὶ μὲ ὀλίγας τὰς καλλιτέρας, εἰκόνας. Αἱ δὲ
ὑπόλοιποι, τὰς ὁποίας φέρουν συνήθως οἱ χριστιανοὶ πρὸς καθα-
γιασμόν, δέον νὰ φυλάσσονται εἰς ντουλάπια εἰδικὰ ἐν τῷ Ἱερῷ
Βήματι. Οὐδὲν ἕτερον ἀντικείμενον (μπουκάλια ἀπὸ νάμα, ἢ ἄλλο
τι) ἐπιτρέπεται νὰ ὑπάρχη ἐν τῷ Ἱερῷ Βήματι.

Σόπιμον θεωροῦμεν νὰ ὑπάρχη πάντοτε πρόχειρη σκόνη καρ-
βούνων εἰς κυτίον, ἢ ὁποία παράγεται ἀπὸ κληματόβεργες, ποῦ
θάπτονται εἰς τὸ χῶμα καὶ καίονται καὶ ἢ ὁποία θὰ τοποθετῆται
μὲ ἓνα κουταλάκι εἰς τὸ θυμιατήριον καὶ θ' ἀνάπτεται μὲ ἓνα κηρί.

Ἡ λεκάνη, ποῦ πλύνονται οἱ Κληρικοί, πρέπει νὰ εἶναι κα-
θαρὰ καί, ἂν εἶναι μαρμαρίνη, νὰ εἶναι λευκὴ πάντοτε. Οἱ μεγα-
λύτεροι Ναοὶ καλὸν θὰ εἶναι νὰ καλύπτωσι τὸ μέρος αὐτὸ μὲ
ἰδιαίτερον ξύλιον παραπέτασμα, ὅπως ὑπάρχουν εἰς τοὺς Ναοὺς
Κηφισίας, Ν. Ἐρυθρίας καὶ Μειδίου ἐπὶ τοῦ παρόντος.

Ἀπαραίτητον θεωροῦμεν, ὅπως τὰ ἱερὰ ἄμφια διπλώνονται
καὶ τὸ Ἐπιτραχήλιον ἀκόμη, οὐχὶ εἰς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν, ἀλλ'
εἰς τὸ Διακονικὸν καὶ νὰ τοποθετῶνται εἰς ἐπὶ τούτῳ εἰδικὸν ντου-
λάπι. Ὅπου δὲ ὑπάρχουν πρὸς τὸ Ἱερὸν Βῆμα ὀπισθεν τοῦ Τέμ-
πλου κενὰ ἐκ τῶν Ἱερῶν Εἰκόνων, καλὸν εἶναι νὰ τροποποιηθῶν
εἰς ντουλάπια, μὲ τζάμια εἰς τὸ ἐπάνω μέρος, διὰ νὰ τοποθετῶνται
τὰ ἱερὰ σκεύη, καὶ μὲ κόντρα πλακὲ εἰς τὸ κάτω μέρος,
διὰ τὴν τοποθέτησιν τῶν ἱερῶν ἀμφίων καὶ τῶν στιχαρίων, καὶ
αὐτῶν πάντοτε καθαρῶν, τῶν πρὸς τὴν διακονίαν ὀρισμένων παι-
διῶν. Οὐδὲν ἕτερον ἐπιτρέπεται νὰ φαίνηται ἐν τῷ Ἱερῷ Βήματι,
ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων. Ἀπαγορεύεται δὲ τὸ νὰ ἀπο-
θέτουν οἱ Κληρικοί, ἐνδεδυμένοι ἢ καὶ ἐκδεδυμένοι, τὰ ἱερὰ ἄμφια
των, ἢ καὶ μόνον τὸ Ἐπιτραχήλιόν των, ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης.

Μίαν ἢ δύο κρεμάστρας διὰ τὰ ράσα καὶ δύο ἕως τέσσαρα
καθίσματα διὰ τοὺς Ἱερεῖς θεωροῦμεν ἐπιβεβλημένον νὰ ὑπάρχουν
ἐν τῷ Ἱερῷ Βήματι.

Ἐπὶ τοῦ δαπέδου τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, ἔμπροσθεν τῆς Ἁγίας
Τραπέζης καὶ τῆς Ἱερᾶς Προθέσεως, δέον καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς
τοῦ ἔτους νὰ ὑπάρχη ἀνάλογον πρὸς τὸν Ναὸν χαλί, τοὺς δὲ μῆ-

«Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς Μαρία. Στραφεῖσα ἐκεῖνη λέγει αὐτῷ· ραβ-
βουνί, ὃ λέγεται, διδάσκαλε. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· μή μου ἄπτου...»
(Ἰωάν. 20, 16 - 17)

νας τοῦ χειμῶνος πρέπει δλόκληρον τὸ Ἱερὸν Βῆμα νὰ εἶναι ἐστρωμένον μὲ χαλιά ἢ ψάθας εἰδικάς.

β') Ἐξω τοῦ Ἱεροῦ Βήματος.

Εἰς τὸν ἔξω τοῦ Ἱεροῦ Βήματος χώρον τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, οἱ Ἐφημέριοι ὀφείλουν νὰ ἐπιμελῶνται τῆς καθαριότητος, προτρέποντες τοὺς νεωκόρους, — εἰς δὲ τὰ χωρία, ὅπου δὲν ὑπάρχουν νεωκόροι, εὐσεβόφρονας γυναῖκας, — νὰ πλύνωσι τὸ δάπεδον κατὰ δεκαπενθήμερον, τοῦλάχιστον, τῶν Ναῶν δὲ τῶν πόλεων καὶ κωμοπόλεων καθ' ἑβδομάδα, φροντίζοντες καὶ διὰ τὴν ἐπιστρωσιν δι' εἰδικῶν ψαθῶν ἢ χαλίων, ἰδίως κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ χειμῶνος. Ἀπὸ τοῦ ἔμπροσθεν τοῦ Ἱεροῦ Βήματος μέχρι τοῦ Σωλέα καὶ ἀπὸ τοῦ Δεσποτικοῦ Θρόνου μέχρι τοῦ Σωλέα δέον τὸ δάπεδον τοῦ ναοῦ νὰ ἐπιστρώνεται διὰ διαδρόμου, ὁσάκις μάλιστα χοροστατεῖ Ἀρχιερέυς.

Ὅμοίως ὀφείλουν οἱ Ἱερεῖς νὰ ἐνδιαφέρωνται διὰ τὴν καλὴν διάταξιν τῶν ἐκτὸς τοῦ Ἱεροῦ Τέμπλου Ἱερῶν Εἰκόνων, ὥστε νὰ τοποθετῶνται αὐταὶ ἐν ἁρμονίᾳ. Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ εὐπρέπεια τῶν Ἱερῶν Ναῶν, ὡς Οἰκῶν ὄντων Θεοῦ, ἀείποτε ἀπετέλεσε καθήκον ἰδιαιτέρας προσοχῆς τοῦ τε Κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ. Διὰ τοῦτο ἡ εἰσαγωγή καὶ τοποθέτησι παντὸς Ἱεροῦ σκεύους καὶ Ἱεροῦ ἀντικειμένου, εἴτε ἐκ τῶν διὰ τὴν θείαν λατρείαν προοριζομένων, εἴτε διὰ τὴν διακόσμησιν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, δέον προηγουμένως νὰ ἐγκρίνηται παρὰ τοῦ Μητροπολίτου, καὶ ἔπειτα θὰ ἐπιτρέπηται ἡ εἰσαγωγή αὐτοῦ ἐν τῷ Ναῷ.

Ἐπειδὴ ὁμως ζωγράφοι καὶ τεχνίται ἐκκλησιαστικῶν εἰκόνων καὶ σκευῶν, ἢ ἀφιερῶται τούτων χριστιανοί, ἀξιοῦσι νὰ εἰσαγάωσιν εἰς τὸν Ναὸν εἰκόνας καὶ ἕτερα ἐκκλησιαστικὰ σκευή καὶ εἶδη ἄνευ τῆς εἰδικῆς ταύτης ἐγκρίσεως, ἢ δὲ τέχνη, ἐν πολλοῖς ἀκολουθοῦσα ἰδίους πολλάκις ἐλευθέρους κανόνας, ἐξέρχεται ἐνίοτε τῶν ὀρίων τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως, ἐξ ἧς ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται, οὐδ' εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ ἐξέλθῃ ἡ Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία, δέον ὅπως ἔχοντες ὑπ' ὄψιν οἱ Ἱερεῖς τοὺς τε Ἱεροῦς Κανόνας καὶ τὴν Ἱεράν Παράδοσιν, δι' ὧν καθορίζονται τὰ δικαιώματα τοῦ Ἀρχιερέως ἐπὶ τῶν Ἱερῶν Ναῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς σχετικούς νόμους τῆς Πολιτείας, ὡς καὶ τὴν ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 11ης Ὀκτωβρίου 1933 ληφθεῖσαν ἀπόφασιν τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλη-

«Ἐρχεται Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς, ὅτι εἶρακε τὸν Κύριον...»
(Ἰωάν. 20, 18)

σίας τῆς Ἑλλάδος, μὴ ἐπιτρέπωσι τὴν εἰσαγωγὴν καὶ χρῆσιν εἰκό-
νων, ἢ ἄλλων οἰωνοθήποτε ἱερῶν σκευῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀν-
τικειμένων πρὸς χρῆσιν τοῦ Ναοῦ, ἄνευ τῆς εἰδικῆς ἐγκρίσεως
τοῦ ἐκάστοτε Ἀρχιερέως, μόνου ἀρμοδίου νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι τὸ
εἰσαγόμενον ἀντικείμενον εἶναι κατεσκευασμένον συμφώνως πρὸς
τὸν παραδεδεγμένον τύπον τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως καὶ συντελεῖ εἰς
τὴν εὐπρέπειαν τοῦ Οἴκου τοῦ Θεοῦ, ἐμβάλλον εἰς τὴν ψυχὴν τῶν
χριστιανῶν τὸ σεμνὸν καὶ εὐλαβὲς αἶσθημα, δι' ὃ εἶναι προωρι-
σμένον.

Ἰδιαιτέρως ἐφιστᾶται ἡ προσοχὴ τῶν Ἱερῶν εἰς τὴν τοπο-
θέτησιν τῶν μεγάλων μανουαλίων ἔμπροσθεν τοῦ τέμπλου καὶ ὄν-
τως εἰς τὴν καθαριότητα τόσοσιν αὐτῶν, ὅσον καὶ τῶν κανδηλῶν, τῆς
ὁποίας οὗτοι θὰ ἐπιμελῶνται, ὥστε νὰ ἀπαστράπτωσιν (1).

Ναοὶ εὐποροὶ δέον νὰ ἔχωσιν, ἐκτὸς τῶν δύο πρὸ τοῦ τέμπλου
τοῦ Ναοῦ μανουαλίων, καὶ δύο ἕτερα ἅμα τῇ εἰσόδῳ εἰς τὸν Ναὸν
δεξιὰ καὶ ἀριστερά, πλαγίως τῶν Ἱερῶν Εἰκόνων τοῦ Ἁγίου, οὐ ἐπ'
ὄνόματι ὁ Ναός, καὶ ἄλλου Ἁγίου (τοποθετημένων ἐπὶ προσκυ-
νηταρίων ἢ δισκελίων δι' ὠραίων καλυμμάτων εὐπρεπισμένων),
οὕτως, ὥστε οἱ ἄνδρες εἰσερχόμενοι νὰ ἀνάπτωσι τὰ κηρία τῶν εἰς
τὴν δεξιὰ τοποθετημένην ἱερὰν Εἰκόνα καὶ αἱ γυναῖκες εἰς τὴν
ἀριστερά. Γύρω τοῦ Ναοῦ νὰ εἶναι τοποθετημένα τὰ στασίδια,
διὰ τοὺς ἄλλους δὲ χώρους θεωροῦμεν ἀναγκαίαν τὴν προμήθειαν
καθισμάτων, ἅτινα δέον νὰ συνδέωνται ἀνὰ τρία ἢ τέσσαρα, ἀνα-
λόγως τοῦ χώρου, μὲ «πήχεις καρφωμένα», δεξιὰ τῷ εἰσερχομένῳ
διὰ τοὺς ἄνδρας καὶ ἀριστερά διὰ τὰς γυναῖκας.

Τὰ στασίδια τῶν ψαλτῶν καλλίτερον εἶναι νὰ εἶναι μόνον
ἀνὰ ἓν δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἵνα μὴ, ὑπαρχόντων περισσοτέρων,
καταλαμβάνουν ταῦτα προνομιακῶς ἄνθρωποι μὴ ἔχοντες γνῶσιν
τῆς ψαλτικῆς.

Δεξιὰ τῷ εἰσερχομένῳ εἰς τὸν Ναὸν πρέπει νὰ εὐρίσκεται

1. Διὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἀργυρῶν καὶ τῶν ἐκ λευκομετάλλου ἱερῶν
σκευῶν κλπ. δύναται νὰ χρησιμοποιηθῆται σκόνη στόκου, ἢ ὁποία μὲ οἰνό-
πνευμα γίνεσθαι πολτός, διὰ τοῦ πολλοῦ τούτου ἀλείφονται τὰ εἶδη καί,
ἄφ' οὗ στεγνώσουν, τρίβονται μὲ μάλλινον ὑφασμα καὶ ἔπειτα μὲ μίαν
σκληρὰν βούρτσαν, διὰ νὰ φύγῃ ὁ στόκος ἀπὸ τὰ σκαλισματα, καὶ οὕτω
ἀπαστράπτουν. Τὰ μανουάλια καὶ ἡ κολυμβήθρα καθαρίζονται μὲ ἀλοιφὴν
«μπράσο».

«Κάκεινοι ἀκούσαντες ὅτι ζῆ καὶ ἐθαθή ὑπ' αὐτῆς, ἠπίστησαν».
(Μάρκ. 16, 11)

τὸ Παγκάρι τῆς κηροπωλησίας, εὐπρεπές, μὲ ὄπην, ἄνωθι τῆς ὀποίας ἡ ἐπιγραφὴ «ρίπτετε τὰ χρήματα», καὶ διὰ τῆς ὀπῆς τὰ χρήματα νὰ φθάνωσι μέχρι τοῦ ἔσωθεν τοῦ Παγκαρίου κειωτίου, τὸ ὅποτον θὰ ἔχη ἰσάριθμον μὲ τὰ μέλη τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου κλειδιά καὶ θὰ ἀνοίγεται παρουσία ὄλων, διὰ νὰ καταμετρηθῶν αἱ εἰσπράξεις καὶ καταγραφῶν εἰς τὸ διπλότυπον Γενικῶν Εἰσπράξεων, ὑπογραφόμενον ὑπὸ πάντων.

Δὲν χρειάζεται δίσκος ἢ ἄλλο τι ἐπὶ τοῦ Παγκαρίου, διὰ νὰ μὴ ρίπτωνται ἐκεῖ τὰ ἐκ τοῦ κηροῦ χρήματα.

Ἀπαγορεύεται ἡ καταμέτρησις ἐν ὥρᾳ λειτουργίας εἴτε τῶν ἐκ κηροπωλησίας εἴτε τῶν ἐκ δίσκων εἰσπράξεων, δέον δὲ αὕτη νὰ γίνεται ἐν ἄλλῃ ὥρᾳ παρισταμένου καὶ τοῦ Προέδρου Ἱερέως. Ὅπισθεν τοῦ Παγκαρίου δύνανται νὰ ὑπάρχουν τέσσαρα στασίδια διὰ τοὺς Ἐπιτρόπους, ἀπαγορευομένου ἀπολύτως νὰ ἴστανται ἐκεῖ γυναῖκες οἰαδήποτε. Ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ Ναοῦ, ἄνωθι τοῦ Παγκαρίου, δέον νὰ κρεμάται εἰς κορνίζαν τὸ Ὁρολόγιον Πρόγραμμα διὰ νὰ συμβουλευέται αὐτὸ ὁ κωδωνοκρούστης καὶ οἱ χριστιανοὶ διὰ τὴν ἔναρξιν τῶν Ἀκολουθιῶν. Ἐναντι τοῦ Παγκαρίου καὶ ἀριστερὰ τῆ εἰσερχομένης δέον νὰ τοποθετήται κυτίον τοῦ Ἐνοριακοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου μὲ ἐπιγραφὴν «Ἑπὲρ τῶν πτωχῶν τῆς Ἐνορίας».

Ἐφιστῶμεν ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν τῶν Ἱερέων εἰς τὴν διάταξιν τῶν καθισμάτων πρὸ τῆς θείας λειτουργίας ἢ ἄλλης Ἱερέως τελετῆς ἐν τῇ Ναῷ, καὶ μετ' αὐτήν, ὥστε νὰ μὴ παρουσιάξῃ ὁ ἱερός χώρος ὄψιν πλατείας. Νὰ διδαχθῶσιν οἱ χριστιανοὶ νὰ μὴ μετακινῶσι τὰ καθίσματα ἀπὸ τὴν θέσιν των, ἀλλὰ νὰ παραμένωσιν εἰς τὰς θέσεις, τὰς ὀποίας θὰ τοῖς καθορίσουν οἱ Ἱερεῖς. Οἱ δίσκοι καλὸν εἶναι νὰ περιφέρονται, εἰς μὲν τὰς πανηγύρεις καὶ μεγάλας ἑορτὰς μετὰ τὴν μικρὰν Εἴσοδον, ὁπότε θὰ ἔχωσι προσέλθῃ εἰς τὸν Ναὸν οἱ χριστιανοί, οἱ ὅποιοι πολλάκις, ἐκ κακῆς συνηθείας, ἀποσύρονται τοῦ Ναοῦ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου τῆς λειτουργίας. Τὴν κακὴν ἔμωσ ταύτην συνήθειαν ὀφείλουσιν οἱ Ἱερεῖς νὰ καταργήσουν μὲ συνεχῆ διδασκαλίαν, διδάσκοντες τοὺς πιστοὺς, ὅτι ὀφείλουσιν νὰ παραμένωσιν ἐν τῇ ναῷ μέχρι τέλους τῆς θείας λειτουργίας. Κατὰ τὰς συνήθεις Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς δύνανται ὁ δίσκος νὰ περιφέρεται μετὰ τὸ «Ἐξαιρέτως».

† Ὁ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος ΙΑΚΩΒΟΣ

«Μετὰ δὲ ταῦτα δυὸν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερῶθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, πορευομένοις εἰς ἀγρόν».
(Μάρκ. 16, 12)

Ο ΙΕΡΕΥΣ ΕΝ Τῷ ΒΙῶ ΑΥΤΟΥ

Τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Α'.

Ὁ βίος τοῦ ἱερέως ἔχει ὅλως ἰδιάζουσαν σημασίαν δι' ἅπαν αὐτοῦ τὴν ποιμαντικὴν δρασίαν, καθ' ἣν ὀφείλει νὰ ἔχη τὸν λόγον ὡς σκιὰν τῶν ἔργων (Π. 73,937), διότι ὅταν ὁ λόγος αὐτοῦ δὲν συνοδεύεται ὑπ' ἀναλόγων ἔργων, δὲν προχωρεῖ πέρα τῆς ἀκοῆς τῶν ποιμαινομένων, «ὁ δὲ ὑπὸ τῆς πράξεως ἐμψυχωμένος, ἅτε δὴ γοργὸς ὢν καὶ δραστήριος, διὰ βάθους χωρεῖ καὶ ψυχῆς ἄπτεται», ὅθεν «οἱ μὲν εἰς τὰς ἀκοὰς λαλοῦντες πολλοὶ μὲν ἀνάξιοι δὲ Ἱερωσύνης, οἱ δὲ εἰς τὴν καρδίαν ὀλίγοι μὲν δίκαιοι δὲ τὴν τῆς ἀγιστείας ἐστέφθαι ἀξίαν» (Π. 78,1473). Εἶπομεν ἤδη, ὅτι τυχαῖοι ἄνθρωποι δὲν πρέπει νὰ καταλαμβάνωσι τὸ τῆς Ἱερωσύνης ἀξίωμα, ἀλλ' «οἱ πολλῶ τῷ μέτρῳ πλεονεκτοῦντες ἅπαντων» (Π. 48,633), ὡς τοιοῦτοι δὲ οἱ ἱερεῖς, οὐχὶ μόνον ἀνώτεροι μέμψεως δέον νὰ ᾧσιν, ἀλλὰ ὑπὸ πολλῶν νὰ κοσμῶνται πλεονεκτημάτων (Π. 78,456), διότι «ἄπτει λύχνον ὁ Θεὸς τὸν ἱερέα καὶ τίθησιν ἐπὶ λυχνίας τῆς αὐτοῦ φωτοφόρον καθέδρας, ἵν' ἐξαστραπῆ φωτισμὸν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ δογμάτων καὶ πράξεων, σκότους ἀπηλλαγμένον, ὅπως ὀρῶντες οἱ λαοὶ τὰς ἀκτίνας τῆς ζωτικῆς λαμπηδόνης πρὸς ἐκείνας εὐθύνωνται καὶ τὸν Πατέρα τῶν φώτων δοξάζωσι» (Π. 78,201). Τοιαύτην κατέχον θέσιν ὁ ἱερεὺς ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ κοινωσίᾳ ὑπέροχον, ὀφείλει καὶ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων νὰ ὑπερέχη κατὰ τὰς ἀρετὰς (Π. 36,548), νηφάλιος ὢν καὶ διορατικὸς καὶ μυρρίους πανταχόθεν ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς, διότι δὲν ζῆ μόνον δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ διὰ τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν (Π. 48,648).

Ὅπως ἐν τῇ παιδαγωγίᾳ τῶν παιδῶν πᾶς παιδαγωγὸς ὀφείλει πρῶτος αὐτὸς νὰ ἐκτελῇ ὅσα παρὰ τῶν παιδαγωγουμένων ἀπαιτεῖ, οὕτω καὶ ἐν τῇ ποιμαντικῇ διακονίᾳ ὁ ἱερεὺς δέον νὰ ἔχη τὸν προσωπικὸν αὐτοῦ βίον ζῶσαν διδασκαλίαν πειστικωτέραν παντὸς λόγου, «οὐ γὰρ οἷς λέγομεν ἀλλ' οἷς πράττομεν προσέχουσιν ἅπαντες» (Π. 60,336), καὶ «οὐχ οὕτως ὁ λόγος πείθει πολλούς, ὡς ἡ πράξις, ἡ σιωπῶσα παραίνεσις» (Π. 37,144). Ὁ ἀγαθὸς βίος τοῦ ἱερέως, ἐμπεπιστευμένου ὅλως ἐξαιρετικὸν καὶ θεῖον ἔργον, δέον νὰ εἶνε ἔκφρασις τῆς χριστιανικῆς συνειδή-

«Καὶ παραβιάσαντο αὐτὸν λέγοντες· μείνον μεθ' ἡμῶν... Καὶ εἰσήλθε τοῦ μείναι σὺν αὐτοῖς.»
(Λουκ. 24, 29)

σεως, ἀπόδειξις τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἠθικοῦ νόμου, καὶ νὰ διαγράφη τὴν ὁδόν, ἣν οἱ ποιμαίνοντες ὀφείλουσι νὰ βαδίσωσιν. Εἶνε δὲ γνωστὴ ἡ ἀλήθεια, ὅτι τὸ πλῆθος, ὡς εἰς ἀρχέτυπον εἰκόνα βλέπον τοὺς τρόπους τῶν ἀρχόντων, ἔξομοιοῖ ἑαυτὸ πρὸς ἐκείνους (Π. 48,650), ἄλλως τε «εἰ τύπος ὁ ἱερεὺς τοῦ ποιμνίου καὶ φῶς τῆς Ἐκκλησίας ὀνομάσθη καὶ ὑπάρχει, ἀνάγκη τοῖς ἡθεσιν αὐτοῦ συνεκτυποῦσθαι τὸ ὑπήκοον» (Π. 78,368).

Ἐκ τούτων εὐνόητον καθίσταται, ὅποιαν ἔξοχον σημασίαν καὶ ἠθικὴν δύναμιν δύναται νὰ ἔχη ὁ ἠθικὸς τοῦ καλοῦ ἱερέως βίος. Διὰ τοιούτου βίου οὐ μόνον κατακρίσεως ἀπαλλάσσει ὁ ἱερεὺς ἑαυτὸν (Π. 78,976), ἀλλ' ὡς πιστῶς ἐφαρμόζων τὰ διδασκόμενα καὶ ἐπαγγελόμενα, ἀποβαίνει διὰ τοὺς ὑπ' αὐτὸν κανὼν καὶ γνώμων εὐθύς, καθ' ὃν δὲ τρόπον ὁ λύχνος, ὅταν αὐτὸς γένηται λαμπρός, μυρίους ἄλλους ν' ἀνάψη δύναται, ἐσβεσμένος δ' ὢν, οὐδ' εἰς ἑαυτὸν δύναται νὰ παράσχη φῶς, οὔτε ἄλλους ν' ἀνάψη «οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ βίου τοῦ καθαροῦ, ἐὰν τὸ ἐν ἡμῖν φῶς λαμπρὸν ἦ, μυρίους καὶ μαθητὰς καὶ διδασκάλους ἐργασόμεθα, ὥσπερ ἀρχέτυπον προκείμενοι» (Π. 62,498). Ἡ μεγάλη δύναμις τοῦ παραδείγματος καταφαίνεται ἐκ τῆς κακῆς αὐτοῦ ὄψεως, διότι γνωστὸν πόσον δραστηριῶς ἐνεργεῖ τὸ κακὸν παράδειγμα. Τούτου ἕνεκα, ὁ Γρηγόριος Θεολόγος ζητεῖ τὸν ἱερέα λαμπρὸν πάντοτε καὶ ἐν πάσῃ τοῦ βίου περιπτώσει ὑπόδειγμα ἀγαθοῦ βίου, ὡς ἀργυρον ἢ χρυσὸν πανταχόθεν στρεφόμενον καὶ ἐν παντοίοις καιροῖς καὶ πράγμασι μηδαμοῦ κίβδηλον ἠχοῦντα ἢ ὑπόχαλκον, μηδὲ περιέχοντα ὕλην τινὰ κατωτέρα, ἣτις τοσοῦτ' αὐτῶν μεῖζον ἔσται κακόν. Ὅσῳ ἂν ἄρχῃ πνευματικῶς ὁ ἱερεὺς πλειόνων, εἰς οὓς μεταβαίνει ἢ κακῇ ἐπίδρασις, «οὐ γὰρ οὕτως οὐδὲ δευσοποιῶ βαφῆς μεταλαμβάνει ραδίως ὕφασμα οὔτε δυσωδίας τῶ ἐναντίῳ πλησιάσαν, οὔτε νοσηρὰ τις οὕτως εὐκόλως ἀναχεῖται εἰς τὸν ἀέρα καὶ διὰ τοῦ ἀέρος ὁμιλεῖ τοῖς ζῴοις ἀτμῖς, ὃ δὴ λιμός ἐστι καὶ ὀνομάζεται, ὡς φιλεῖ τάχιστα τῆς τοῦ προεστῶτος κακίας ἀναπίμπλασθαι τὸ ὑπήκοον καὶ πολλῶ γε ῥᾶον ἢ τὸ ἐναντίον τῆς ἀρετῆς» (Π. 32,420). Ἀληθῶς δ' ἐκ τῆς ἠθικῆς καταστάσεως τοῦ ἱερέως, ὡς πνευματικοῦ ποιμένος, ἐξαρτᾶται ἡ ὅλη ἠθικὴ κατάστασις τοῦ ποιμνίου. Τοῦτο διψᾷ τὴν ἀληθῆ διδασκαλίαν, ἐὰν ὅμως αὕτη μολύνεται διὰ τῆς ἐπονειδίστου ζωῆς τοῦ ποιμένος καὶ ἄκον τὸ ποίμνιον πίνει μεμολυσμένον ὕδωρ (Π. λ. 77,17).

«Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν λαβὼν τὸν ἄρτον ἠὺλόγησε καὶ κλάσας ἐπέδιδου αὐτοῖς». (Λουκ. 24, 30)

Ὁ ἱερεὺς εἶνε ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὅπερ δύναται νὰ εἶνε φωτεινόν, ἐὰν ὁ ὀφθαλμὸς εἶναι φωτεινός, ταῖς τῶν ἀρετῶν ἀκτίσι μαρμαίρων (Π. 78, 553).

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων δῆλον γίνεται, ὅτι ὁ ἱερεὺς δεόν νὰ ρυθμίξῃ οὕτω πὼς τὸν ἑαυτοῦ βίον, ὥστε ν' ἀποβαίῃν τύπος τῶν πιστῶν, κατὰ τὸν Ἀπ. Παῦλον, ἐν λόγῳ καὶ ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πίστει, ἐν ἀγνείᾳ (Α' Τιμ. 4,12) καὶ νὰ δύνῃται νὰ λέγῃ πρὸς τοὺς πιστοὺς ὅ,τι καὶ ὁ Ἀπόστολος, «μιμηταὶ μου γίνεσθε καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ» (Α' Κοριν. 4,16). Πρέπει πανταχόθεν ν' ἀποστίλβῃ τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς τοῦ ἱερέως, ἵνα καὶ εὐφραίνειν καὶ φωτίζειν δύνῃται τῶν ὁρώντων τὰς ψυχάς, λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος. Διότι τὰ μὲν τῶν τυχόντων ἀμαρτήματα, ὥσπερ ἐν τινι σκότῳ πραττόμενα, τοὺς διαπραττοντας αὐτὰ ἀπώλεσαν μόνον, ἀνδρὸς δὲ διακεκριμένου καὶ τοῖς πᾶσι γνωρίμου πλημμέλεια κοινὴν ἅπασι φέρει τὴν βλάβην (Π. 48,650. 62,565). Τί λοιπὸν ἀπαιτεῖται παρὰ τοῦ ἱερέως; Μεγάλῃ προσοχῇ «μὴ τι παρέλθῃ τῶν ἐπιβαλλόντων τῇ ποιμαντικῇ», κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον (Π. 31,206.8), μεγάλῃ προσοχῇ περὶ τὸν ἑαυτοῦ βίον. Διότι συμβαίνει πολλάκις, ἀγαθοὶ ἄλλως ποιμένες, μὴ προσχόντες τὸν νοῦν εἰς τὴν καλὴν καὶ ἀρμόζουσαν τοῦ ἑαυτῶν βίου ρύθμισιν, καὶ εἴτε ἐπαρθέντες, εἴτε ἐτέρῳ τινὶ πάθει δουλεύσαντες, ἅμα τῇ ἀναλήψει τοῦ ἀξιώματος τῆς ἱερωσύνης, καὶ ἑαυτοὺς καὶ τὸ ποίμνιον νὰ βλάψωσιν. Ἀνάγκη λοιπὸν «δόξης μάλιστα καταφρονεῖν τὸν εἰς τοῦτο ἐρχόμενον τὸ στάδιον, ὀργῆς ἀνώτερον εἶναι, συνέσεως ἔμπλεων πολλῆς» (Π. 48,684), ἀνάγκη νὰ μὴ ὑπεραίρηται καὶ ἐν ταπεινοφροσύνῃ νὰ διασώξῃ τὸ ὕψος τῆς ἑαυτοῦ ἀξίας (Π. 35,821. 37,293). Πρέπει δ' ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ νὰ εἶναι ὁ ἱερεὺς ἀνώτερος πράξεων σκανδαλιζουσῶν τοὺς πιστοὺς (Α' Κορινθ. 10,24. Ρωμ. 14,21), ἀνώτερος καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ὑπονοιῶν, «ὥστε δεῖ τὸν ἱερέα καθάπερ τισὶν ἀδαμαντίνους ὄπλοις πεφραχθαι πάντοθεν, τῇ τε συντόνῳ σπουδῇ καὶ τῇ διηνεκεῖ περὶ τὸν βίον νήψει, πάντοθεν περισκοποῦντα μὴ πού τις εὐρῶν γυμνὸν τόπον καὶ παρημελημένον πλήξῃ καιρίαν πληγὴν» (Π. 48,650). Τὰ πάντα ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἱερέως δεόν νὰ ὦσι φωτεινά, μὴ ἐμβάλλοντα ἔστω καὶ ὑπονοίας ἀπλᾶς (Π. 34,409). Ἐν περιπτώσει δὲ ἀδίκων ὑπονοιῶν καὶ συκοφαντιῶν δὲν πρέπει ν' ἀποβάλλῃ τὴν ψυχραιμίαν αὐτοῦ καὶ πατρικὴν γαλήνην (Π. 48,659), ἀλλὰ

«Αὐτῶν δὲ διηνοιχθησαν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν.»
(Λουκ. 24, 31)

νά προσπαθῆ ἄνευ ὀργῆς καὶ ταραχῆς νά διαλύη αὐτάς. Προτιμότερον ὁμως νά προλαμβάνη πᾶσαν ὑπόνοιαν, προνοῶν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, καλὰ οὐ μόνον ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων (Β΄ Κορ. 8,20. Ρωμ. 12,17). Ἀνάγκη λοιπὸν μεγάλης σπουδῆς, «ὥστε μὴ μόνον αἰρομένας κατασπᾶν καὶ καλύειν τὰς φήμας, τὰς οὐκ ἀγαθὰς, ἀλλὰ καὶ πόρρωθεν, ὅθεν ἂν γένοιτο προορᾶν καὶ τὰς προφάσεις, ἐξ ὧν τίκονται προαναίρειν καὶ μὴ περιμένειν αὐτάς συστήναι καὶ ἐν τοῖς τῶν πολλῶν διαθροληθῆναι στόμασι» (Π. 48,674. 683. 686. 47,522).

—||—

ΑΙ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΤΟΥ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ

Β΄.

Ἀπαιτεῖται πρωτίστως κατανόησις τῆς βαρείας ἀποστολῆς καὶ τῆς μεγίστης ἐναντι τοῦ Θεοῦ εὐθύνης τοῦ Ἐφημερίου. Ἐκ τούτων ἀπορρέει πᾶσα καλὴ διάθεσις καὶ ζῆλος κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τῶν ἱερατικῶν αὐτοῦ καθηκόντων. Ἡ προσωπικότης τοῦ κληρικοῦ καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἐνέχει μεγίστην σημασίαν. Δι' αὐτῆς θὰ ἐμπνεύσῃ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἐνοριτῶν του. Ἐὰν ἐνίοτε παρατηρῶμεν χριστιανοὺς, ἔχοντας προκατάληψιν ἐναντίον τοῦ ράσου καὶ δυσμενῶς διακειμένους πρὸς τοὺς κληρικοὺς τῆς Ἐκκλησίας, τοῦτο ἀναμφιβόλως ὀφείλεται εἰς τὸ κακὸν παράδειγμα ἐνίων ἐξ αὐτῶν, δι' οὗ σκανδαλίζεται ἡ συνείδησις τῶν πιστῶν, γενικεύεται κατὰ παντὸς κληρικοῦ ἡ ἀπέχθεια αὐτῶν καὶ συγχέεται ὁ αἰώνιος θεσμὸς τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὰ διοικούντα αὐτὴν πρόσωπα. Διὸ οὐχὶ εὐπροσδέκτως πάντοτε δέχονται τοὺς κληρικοὺς εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν οἱ πιστοί. Ὡστε ἡ ἠθικὴ ἀξιοπρέπεια τοῦ κληρικοῦ, τὰ πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ τούτου προσόντα καὶ ἡ λοιπὴ αὐτοῦ καλὴ κατάρτισις ἀποτελοῦσι βασικὰς προϋποθέσεις καὶ τοῦ ἔργου τῶν ἐπισκέψεων αὐτοῦ. Ἄνευ τούτων οὐδὲν ἐπιτυγχάνει· βλάβην μᾶλλον καὶ ἀναστάτῳσιν προκαλεῖ εἰς αὐτούς. Οἱ χριστιανοὶ ἔχουσι ἀπαιτήσεις ἀπὸ τὸν ἱερέα αὐτῶν· τὸν θέλουσι νά ἴσταται εἰς ἀνώτερον ἠθικὸν καὶ πνευματικὸν ἀπ' αὐτῶν ἐπίπεδον, ἵνα τὸν σεβασθῶσι καὶ τὸν μιμηθῶσι. Καὶ τὰ πλέον ἀσήμαντα τούτου πταίσματα, αἱ ἄστοχοι τυχὸν ἐκφράσεις καὶ λόγοι αὐτοῦ παρατηροῦνται καὶ σχολιάζονται δυσμενῶς. Ὁ κληρικός, ὡς ἐκ τῆς ἱερατικῆς αὐτοῦ

«Ἐπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ εὗρον συνθηροισμένους τοὺς ἐνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, λέγοντας, ὅτι ἠγέρθη ὁ Κύριος ὄντως καὶ ὤφθη Σίμωνι».

(Λουκ. 24, 34)

ιδιότητος και θέσεως ἐν τῇ κοινωνίᾳ, εἶναι ὁ στόχος και συνεπῶς ἀπαιτεῖται διαρκῆς προσοχή, ἵνα μὴ, ἀντὶ οἰκοδομήσεως, εἰς βάραν ἀπωλείας ὀδηγήσῃ τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ ποίμνιον. «Μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία. Ἄλλ' ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς Θεοῦ διάκονοι» (Β' Κορ. 5, 3-4 ἔ.) Τὸ κύρος τῶν λόγων τοῦ ἱερέως στηρίζεται ἐπὶ τῆς προσωπικότητος αὐτοῦ. Ἡ ὑψηλὴ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ θέσις αὐτοῦ ἐπιβάλλει σοβαρότητα τοῦ ὄψους και εὐπρέπειαν. Ἐν ᾧ θὰ ὀμιλῇ μετὰ φυσικῆς ἀπλότητος και ἀγαθότητος και θὰ δεικνύῃ προσήγειαν και χάριν, δέον ὅπως ἀποφεύγῃ τὰς ἀκρότητας, τὰς ὁποίας ἐνίοτε προκαλεῖ τὸ πολὺ θάρρος και ἡ οἰκειότης. Οἱ λόγοι του πρέπει νὰ εἶναι «ἄλατι ἡρτυμένοι», μεμετρημένοι, ἐποικοδομητικοί, εἰρηνικοί. «Ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἄλατι ἡρτυμένος, οἰδέναί πῶς δεῖ ὑμᾶς ἐνὶ ἐκάστῳ ἀποκρίνεσθαι» (Κολ. 4,6). Οὐδεμίαν ἀπρέπειαν, ἀστεῖσμός ἢ ἄλλο τι δυνάμενον νὰ θέσῃ ἐν ἀμφιδόλῳ τοὺς λόγους αὐτοῦ και νὰ κλονίσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν χριστιανῶν αὐτοῦ εἶναι ἐπιτετραμμένον. Ὅφείλει ν' ἀποφεύγῃ ἐπιμελῶς τὴν ἀνάμιξιον εἰς πολιτικὰ συζητήσεις ἢ νὰ ἐκφέρῃ προσωπικὴν τινα αὐτοῦ κρίσιν, τυχὸν ἐρωτώμενος ὑπ' αὐτῶν. Ἐκεῖνος ἀνήκει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Χριστοῦ, οὐδὲν δικαίωμα ἔχει νὰ ὑπάγεται εἰς πολιτικὰ παρατάξεις ἢ ἰδεολογίας. Προκαλούμενος, ἵνα ἀπαντήσῃ εἰς τὰς ὑποβαλλομένας κατὰ τὰς ἐπισκέψεις αὐτοῦ ἐρωτήσεις, ἐν μόνον διδάσκει, τὴν χριστιανικὴν διαφώτισιν και μόρφωσιν τῶν πολιτῶν τῆς κοινωνίας. Ἀποφαίνεται πάντοτε ἀντικειμενικῶς και ἀμερολήπτως, διδάσκων ὅσα ἐν προκειμένῳ τηρεῖ ἡ Ἐκκλησία. Δὲν πρέπει νὰ παροραῖται, ὅτι ἐνίοτε αἱ τοιούτου εἴδους ἐρωτήσεις τῶν χριστιανῶν εἶναι σκόπιμοι, προκειμένου νὰ διαγνώσωσι τὰ πολιτικὰ φρονήματα τοῦ ἱερέως, ἐν ᾧ ἐκεῖνοι ἀποκρύπτουσι ταῦτα ἀπ' αὐτοῦ ἐνίοτε ἐπιμελῶς.

Ἐτέρα ἐπίσης προϋπόθεσις τῶν ἐπισκέψεων τοῦ ἐφημερίου, δυναμένη νὰ προδιαθέσῃ εὐμενῶς τοὺς ὑποδεχομένους αὐτόν, εἶναι ἡ κοσμία αὐτοῦ περιβολή. Ἀτημέλητος ἱερεὺς εἶναι πάντοτε ἀποκρουστικὸς και ἀνεπιθύμητος εἰς τοὺς οἴκους τῶν πιστῶν. Περὶ αὐτοῦ πλείονα διαλαμβάνομεν ἐν τῷ δημοσιευθέντι ἄρθρῳ ἡμῶν «προετοιμασία τοῦ ἱερέως πρὸ τῆς τελέσεως τῆς λατρείας» (Βλ. «Ἐφημέριος» 1952 σελ. 238 - 242 και 250 - 254).

Ὡσαύτως, μεγάλως ὑποβοηθοῦσι τὸ ἔργον τοῦ ἐφημερίου και τὰ λοιπὰ μορφωτικὰ τούτου προσόντα. Ὅσον περισσότερο μεμορ-

«Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν και λέγει αὐτοῖς· εἰρήνη ὑμῖν».
(Λουκ. 24, 36)

φωμένος και ἐγκυκλοπαιδικὸς εἶναι ὁ ἐφημέριος, τοσοῦτον εὐπρόσδεκτος και εὐχάριστος καθίσταται κατὰ τὰς ἐπισκέψεις αὐτοῦ. Προκειμένου μάλιστα δι' ἐνορίτας πόλεων, ὅπου τὸ μορφωτικὸν ἐπίπεδον τῶν ἐνοριτῶν εἶναι κατὰ πολὺ ἀνώτερον τῶν τῆς ἐπαρχίας, ὁ κληρικὸς ἀπαραιτήτως πρέπει νὰ εἶναι ἄριστα συγκεκροτημένος, διότι συναντᾷ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, διανοουμένους ἀνθρώπους και ἐπιστήμονας, ἀπαιτοῦντας συνομιλίαις μετὰ μεμορφωμένων προσώπων. Ἐκτὸς ὅμως τούτου, ἐπειδὴ ὑποβάλλονται εἰς αὐτὸν ἐρωτήσεις ἐπὶ διαφόρων θεολογικῶν, ἐκκλησιαστικῶν και κοινωνικῶν θεμάτων, ποῦ πρέπει νὰ δίδῃ τὴν ἐμπρέπουσαν πάντοτε ἀπάντησιν, ἢ καλῆ αὐτοῦ μόρφωσις θὰ συμβάλῃ εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ. Ἀλλὰ και οἱ ἄπλοῖ ἐργάται, ἐπειδὴ πολλάκις ἀκούουσιν ἀντιθέτους πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν θεωρίας, ἐπιθυμοῦσιν ὅπως διδαχθῶσι παρ' αὐτοῦ ὅσα ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἀποφαίνεται ἐπὶ διαφόρων κοινωνικῶν θεμάτων, ἀμέσως ἐνδιαφερόντων αὐτοῦς. Δυσχερὲς λοιπὸν εἶναι τὸ παρὸν ἔργον. Διαφέρει ἢ εἰς τοὺς οἴκους τῶν πιστῶν διδασκαλία τοῦ κληρικοῦ, καθ' ὅτι, ἐν μὲν τῇ ναῷ κηρύσσει τὸν θεῖον λόγον κατὰ τὴν θεῖαν λατρείαν, ἐν ᾧ κατὰ τὰς ἐπισκέψεις αὐτοῦ δέχεται ἐνστάσεις, διεξάγεται δὲ διαλογικῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ κήρυγμα αὐτοῦ. Εἶναι ὅμως και πολυτιμωτάτη ἡ ἐργασία αὕτη, διότι οὕτως ἔχει τὴν εὐχέρειαν, ὅπως γνωρίζῃ ἐκ τῆς ἀμέσου ἐπαφῆς τὰς ἀντιλήψεις τῶν ἀνθρώπων, τὰς περὶ θρησκείας και Ἐκκλησίας και ἐπὶ παντὸς ἄλλου θέματος ἰδέας αὐτῶν. Ἡ ἐπικοινωνία αὕτη χαρίζει εἰς τὸν ἐφημέριον χρησιμώτατον ὕλικόν, ἵνα καταστήσῃ και τὸ ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος κήρυγμα αὐτοῦ συγχρονισμένον. Ὡς ἐκ τούτου, οὐδέποτε μετὰ προχειρότητος πρέπει νὰ ὁμιλῇ κατὰ τὰς ἐπισκέψεις αὐτοῦ. Εἰς θέματα, τὰ ὅποια δὲν γνωρίζει, καλὸν εἶναι νὰ ἐπιφυλάσσεται ἢ ν' ἀναβάλλῃ τὴν ἀπάντησιν, μέχρις ὅτου μελετήσῃ ταῦτα καλῶς. Δὲν εἶναι ὀλίγαι αἱ περιπτώσεις, αἵτινες παρουσιάζονται, ὅπως αὐθεντικῶς ἀποφανθῇ ὁ κατὰ τὴν κοινὴν ἀντίληψιν ἐκπροσωπῶν τὴν Ἐκκλησίαν ἱερεὺς. Ἐφ' ὅσον μάλιστα σέβονται και τιμῶσι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ οἱ πιστοί, ὅ,τι ἐκεῖνος θὰ εἴπῃ, ἀποτελεῖ δι' αὐτοὺς ἀξίωμα, μὴ δεχόμενον ἀμφισβήτησιν. Διὰ τοῦτο ὀφείλει μετὰ πολλῆς περισκέψεως νὰ συνδιαλέγῃται μετ' αὐτῶν.

Κατὰ τὰς συνδιαλέξεις δέον, ὅπως τηρεῖται αὐστηρῶς τὸ μέτρον και ἡ χάρις, οὐδέποτε δὲ νὰ στενοχωρεῖται ὁ ἱερεὺς ἢ νὰ ἐξάπτεται διὰ τοὺς τυχόν ἀντιθέτους και ἀπρεπεῖς λόγους τῶν ἄλλων.

«Πτοηθέντες δὲ και ἔμβοβοι γενόμενοι, ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν».

(Λουκ. 24, 37)

Με τὴν μεγαλυτέραν εὐγένειαν καὶ πατρικὴν καλωσύνην θὰ ὑποδείξῃ τὸ ἐσφαλμένον τῆς διαφόρου πρὸς τοὺς λόγους τῆς Ἐκκλησίας ἀντιλήψεως, θὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν τάξιν τοὺς τυχόν παραφερομένους κατὰ τὴν συζήτησιν καὶ ζωηρῶς ὁμιλοῦντας καὶ θὰ διδάξῃ ἀπλῶς καὶ εἰλικρινῶς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Κυρίου, ἀδιαφορῶν διὰ τὰς ἐξ αἰτίας ταύτης πρὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ στρεφόμενας ἀντιπαθείας. Ἐφ' ὅσον εὐαγγελίζεται « Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον », φυσικὸν εἶναι νὰ συναντήσῃ ἀντιλέγοντας καὶ ἀπιστοῦντας.

Ὡσαύτως ὀφείλει, κατὰ τὰς ἐπισκέψεις αὐτοῦ, ὅπως εἶναι διακριτικός, ἀποφεύγων τὰς παρατεταμένας ἐπισκέψεις, τὸ ἀκατάλληλον τοῦ χρόνου καὶ πᾶν ὅ,τι ἤμπορεῖ νὰ προκαλέσῃ τὴν δυσφορίαν τῶν χριστιανῶν ἢ νὰ χαρακτηρίσῃ αὐτὸν ὡς ἄνθρωπον στερούμενον συνέσεως καὶ καλῆς συμπεριφορᾶς. Δὲν δύναται λ.χ. νὰ ἐπισκεφθῇ οἰκογένειάν τινα ἐν ὥρᾳ μεσημβρίας, ἢ τοῦ γεύματος, ἢ ἐν καιρῷ νυκτερινῆς κατακλίσεως, ἢ, κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ συζύγου καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, νεαρὰν οἰκοδέσποιναν. Οὔτε πάλιν ἄνευ εἰδοποιήσεώς τινος, διότι οὐχὶ πάντοτε οἱ οἰκοῦντες ἐν τινι οἴκῳ, εἶναι ἔτοιμοι ἵνα δεχθῶσιν ἐπισκέπτας. Ὅσοι τῶν ἐφημερίων τυγχάνουσιν ἐγγαμοί, ἤμποροῦν νὰ κρίνουν καλύτερον τὴν ὀρθότητα τῶν ἀπόψεων τούτων. Ἐπειτα, ἐὰν οἰκογένειά τις ἔχῃ καὶ τέκνα, ἔτι μᾶλλον ὀφείλομεν νὰ προσέχωμεν τὰς ἡμέρας καὶ ὥρας, κατὰ τὰς ὁποίας δυνάμεθα νὰ τὴν ἐπισκεφθῶμεν. Κατὰ τὰς ἐπισκέψεις μας ἀπαραιτήτως θὰ γνωρίσωμεν καὶ τὰ τέκνα, ὀλόκληρον τὴν «κατ' οἶκον αὐτῶν Ἐκκλησίαν». Οὐχὶ λοιπὸν εἰς ὥρας, καθ' ἃς ταῦτα ἀπουσιάζουσιν ἐκ τοῦ οἴκου, φοιτῶντα εἰς σχολεῖα ἢ ἐργαζόμενα. Ἡ διάκρισις εἰς τοὺς τρόπους τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς πάντοτε ἐθεωρήθη ὡς ἀρετή.

Συναφῆς πρὸς τὴν ἐν γένει καλὴν ἀναστροφὴν τοῦ ἱερέως εἶναι καὶ ἡ στάσις αὐτοῦ. Ἡ προσποίησις καὶ οἱ ὑποκριτικοὶ λόγοι συμπεριφορᾶς ἀπάδουσι πρὸς τε τὸ ἱερατικὸν αὐτοῦ σχῆμα καὶ τὴν θέσιν, ἣν ἐν τε τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ κοινωνίᾳ κατέχει. Ἡ ἀγάπη αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐπιβάλλει, ὅπως ὁμιλῇ καὶ πράττῃ εἰλικρινῶς. Οὕτω μόνον διαφαίνονται τὰ ἀγνά του ἐλατήρια καὶ τὸ ὑπὲρ τῶν ἄλλων διαφέρον αὐτοῦ. « Ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίους καὶ Ἑλλῆσι καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ γὰρ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ

«Καὶ εἶπεν αὐτοῖς... φηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα, σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα».

(Λουκ. 24, 38 - 39)

ζητῶν τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσιν» (Α' Κορ. 10, 32—33). Ἡ τοιαύτη διαγωγή τοῦ ἱερέως ἐκτιμᾶται τὰ μέγιστα παρὰ τῶν πιστῶν καὶ προδιαθέτει εὐμενῶς αὐτοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὅπόσῃν ἀνάγκῃν αἰσθάνονται οἱ ἄνθρωποι, ἔπως ἀνακοινώσωσι τὰς ἐνδομύχους σκέψεις καὶ προθέσεις αὐτῶν εἰς πρόσωπον τῆς ἀπολύτου αὐτῶν ἐμπιστοσύνης, περιττὸν εἶναι καὶ νὰ εἴπωμεν. Ἄλλ' ἰδοῦ, ὅτι ὁ ἱερεὺς εἶναι τὸ φύσει καὶ θέσει ἐνδεδειγμένον τοιοῦτο πρόσωπον· ἀρκεῖ ἡμεῖς, ἐκτιμῶντες τὴν ἀξίαν τῆς ποιμαντικῆς ἡμῶν ἀποστολῆς, νὰ γνωρίζωμεν τοὺς τρόπους, μὲ τοὺς ὁποίους δυνάμεθα νὰ προσφέρωμεν τὰς βοηθείας καὶ παραινέσεις μας.

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΤΙΤΟΣ ΜΑΤΘΑΙΑΚΗΣ

||

ΕΝΟΣ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

§ 1

Ἀκριβῆς καὶ τελεία ἐπιτέσεις τῶν τελετουργικῶν ἐν τῷ ναῷ καθηκόντων, διδάσκουσα τοὺς πιστοὺς καὶ πρὸς τὰ ἄνω ἀνυψοῦσα τὴν προσοχὴν αὐτῶν.

Συστηματικὴ πρὸς οἰκοδομὴν τῶν πιστῶν ἐκμετάλλευσις τῶν περιπτωτικῶν ἱεροτελεστιῶν.

Χρησιμοποίησις τῶν κατ' οἶκον ἱεροτελεστιῶν διὰ τὴν γνωριμίαν τῶν ἐν τῇ ἐνορίᾳ οἰκογενειῶν καὶ δημιουργία εὐκαιρίας ἐν αὐταῖς πρὸς εὐαγγελικὴν οἰκοδομὴν καὶ ἀπόκτησιν ἐμπιστοσύνης.

Μακρὰν οἰαδῆποτε σπουδὴ ἐν τῇ ἐπιτελέσει τῶν τελετουργικῶν καθηκόντων, εἴτε ἐν τῷ ναῷ εἴτε κατ' οἶκον.

Ἰδιαιτέρα ὄλως προσοχὴ εἰς τὴν τέλει τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐξομολογήσεως καὶ εἰς τὴν κατάλληλον πρὸς οἰκοδομὴν τῶν πιστῶν χρησιμοποίησίν του.

Οὐδεμίαν «εὐχὴ συγχωρητικὴ» παρέχεται πρὸ τῆς Θ. Μεταλήψεως ἀνευ τῆς ἔξομολογήσεως. Συνεννόησις ἐν τούτῳ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων συλλειτουργῶν.

Αἱ ἄποροι οἰκογένειαι ἀπαλλάσσονται οἰαδῆποτε δι' ἱεροτελεστίας χρηματικῆς προσφορᾶς. Ἀπολύτως δ' ἀπαγορεύεται ἡ ἐπὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐξομολογήσεως λήψις χρημάτων.

«Καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας».

(Λουκ. 24, 40)

Ἰδιαίτεροι ἐπ' εὐλογία καὶ οἰκοδομῇ ἱεροτελεστία, καὶ δὴ ἡ τοῦ θ. μυστηρίου τῆς θ. Εὐχαριστίας τέλει, χάριν τῶν μελῶν χριστιανικῶν ομάδων τῆς ἐνορίας, τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τῶν κατηχητικῶν τάξεων κτλ., ἀπηλλαγμένοι οἰασδήποτε ὑπὲρ τοῦ τελούντος εἰσφορᾶς.

§ 2

Οὐδεμία ἀνάμιξις εἰς τὰς μεταξὺ ἐπιτρόπων ἢ ἐνοριτῶν ἔριδας ἀπόλυτος οὐδετερότης. Πλήρης, ἐν τούτοις, ἐνημερότης τῶν ἐν τῇ ἐνορίᾳ συμβαινόντων, ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς ἀφορμαὶ οἰκοδομῆς.

Ἀπόλυτος σύμπνοια, ἀποφευγομένης οἰασδήποτε προστριβῆς, πρὸς τοὺς συλλειτουργοὺς καὶ τακτικῇ μετ' αὐτῶν συνεννόησις ἐπὶ τῆς ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων τῆς ἐνορίας τηρητέας στάσεως.

Ἀποφυγὴ οἰουδήποτε παραπόνου διὰ γενησομένης τυχόν, εἰς βάρος μου χρηματικᾶς ἀδικίας, δυναμένου νὰ προκαλέσῃ προστριβὴν τινα καὶ νὰ μὴ οἰκοδομήσῃ.

Πρόθυμος συνεργασία πρὸς πᾶσαν ομάδα ἢ πρὸς πᾶν ἄτομον, ἀνεξαρτήτως οἰασδήποτε συμπαθείας προσωπικῆς, εἰς ζητήματα εὐγενοῦς πρωτοβουλίας, ἀφορώσης εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἐνορίας.

Προσεκτικὴ καὶ ἐπίμονος ἀποφυγὴ οἰασδήποτε πολιτικῆς πωσ ἢ κομματικῆς φύσεως συνομιλίας. Ὑπεράνω πάντων ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

Ἐνίσχυσις οἰασδήποτε ὑπαρχούσης ἢ ἀναφανησομένης θρησκευτικῆς ἐν ὀρθοδόξῳ πνεύματι κινήσεως ἐν τῇ ἐνορίᾳ, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ὀρθῆς ἐν ἀνάγκῃ ποδηγητήσεώς της καὶ τῆς ἐπὶ τῷ γενικωτέρῳ καλῷ χρησιμοποίησεως αὐτῆς.

Χρησιμοποίησις εἰς τὰς εἰδικὰς ἐνοριακὰς δράσεις τῶν ἐκάστοτε ἀναφαινομένων προθύμων καὶ ἱκανῶν προσώπων. Ἐπὶ τῶν προθυμοποιουμένων νὰ ἀναλάβωσι πρωτοβουλίας, δι' ἃς δὲν εἶναι ἴσως οὗτοι ἱκανοί, χρειάζεται ἰδιαίτερα προσοχή, ὅπως ὁ ζῆλος τῶν κατευθυνθῆ ἔκει, ὅπου δύνανται πράγματι νὰ ἐργασθῶσι.

Συγκεντρωτικότης, ἐν τῇ ἐννοίᾳ, ὅτι ὁ Ἐφημέριος ὀφείλει νὰ εἶναι ὁ ἐμπνευστὴς καὶ ὁ πνευματικὸς ἀρχηγὸς πάσης ἐν τῇ ἐνορίᾳ κινήσεως, ἀναγομένης εἰς τὴν εὐημερίαν, καὶ δὴ τὴν θρησκευτικὴν οἰκοδομὴν τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀποκέντρωσις, ἐν τῇ ἐννοίᾳ, ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἐπὶ μέρους ἔργων ὀφείλει ν' ἀνατίθεται εἰς πρόσωπα ἐμπνέοντα ἐμπιστοσύνην διὰ τε τὴν πίστιν, τὴν πρωτοβουλίαν τὴν τεχνικὴν ἱκανότητά των καὶ διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐξαπλώ-

«Ἐτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς· ἔχετε τι βρώσιμον ἐνθάδε ;» (Λουκ. 24, 40)

σεως, ἥτις εἶναι ἀδύνατος, ἂν ὑφ' ἑνὸς γίνωνται ὅλα, καὶ διὰ τὴν ὑποχρέωσιν τῆς παροχῆς εὐκαιριῶν εἰς τὰ λαϊκὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως μετέχωσιν ἐνεργῶς τῶν ἔργων αὐτῆς, ὅσον ἔνεστι.

§ 3

Ἰδιαιτέρα μέτρα δεόν νὰ ληφθῶσι διὰ τὴν ἀνάλογον ρύθμισιν τῶν τῆς ἱερᾶς ψαλμῳδίας, ἀποφευγομένων τῶν ἀτάκτων φωνῶν καὶ θορύβων καὶ τῶν ἐκκωφαντικῶν κραυγῶν καὶ ἀπαγορευομένης βαθμηδὸν τῆς ἀναμίξεως εἰς τὰ τοῦ χοροῦ τῶν μὴ δεδοκιμασμένων προσώπων (λ.χ. δι' ἀναγνώσματα κλπ.) Ἐν τούτῳ ἀπαιτεῖται συνεννόησις πρὸς τε τοὺς συλλειτουργοὺς καὶ τοὺς ἐπιτρόπους, ἐξήγησις σαφῆς πρὸς τὸ ἐκκλησίασμα, ἀλλὰ καὶ μῦσις ριζικωτέρα τῶν ἐπισήμων ψαλτῶν καὶ τοῦ ἀναγνώστου - νεωκόρου.

Ἀνάγκη νὰ φρονηματισθῶσιν οἱ ἐπίτροποι, ψάλται, νεωκόροι, καὶ δὴ οἱ συλλειτουργοί, περὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀνγλίλους ἐπιβαλλομένης ἐν τῷ ναῷ καλῆς καὶ πατρικῆς συμπεριφορᾶς καὶ περὶ τῆς ἀξίας, ἣν ἔχει ἡ ἰδιαιτέρα χάριν αὐτῶν ἐκκλησιαστικῆ - δρασίς (κατηχ. σχολεῖον, παιδικὸν κήρυγμα, παιδικὰ ἑορταὶ καὶ λειτουργίαι κλπ.).

Ἀνάγκη νὰ φρονηματισθῇ τὸ ἐκκλησίασμα, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐν τῷ ναῷ στάσιν του, νὰ ληφθῶσι δὲ τὰ στοιχειωδῶς ἀπαραίτητα μέτρα διὰ τὴν, κατὰ τὸ δυνατόν, ἀνετον κυκλοφορίαν τῶν λειτουργῶν καὶ τὴν εἴσοδον καὶ ἔξοδον τῶν πιστῶν. Ζήτημα ἀφορῶν κυρίως τοὺς ἐπιτρόπους.

Νὰ ρυθμισθῇ τὸ ταχύτερον τὸ ζήτημα τῶν ἔξω τοῦ ναοῦ μικροπωλητῶν, ἐν συνεννόησει πρὸς τὴν ἀστυνομίαν, ἀπαγορευομένων τῶν διαφημιστικῶν φωνῶν καὶ ἀπομακρυνομένων εἰς τὰ ἀπέναντι πεζοδρόμια τῶν ἐμπορευμάτων των. Προηγούμενη συνεννόησις πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν, ἥτις ν' ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἄρσεως τῆς ἀσχημίας.

§ 4

Νὰ πυκνωθῇ τὸ θ. Κήρυγμα κατὰ τὸ ἀκόλουθον σύστημα:

1) Ἐκάστην Κυριακὴν καὶ ἑορτὴν εἰς τὴν θ. Λειτουργίαν, συμφώνως πρὸς εἰδικὸν διάγραμμα, ἐλαφρῶς κατὰ τὰς περιστάσεις τροποποιούμενον. Ἐπὶ τοῦ παρόντος προτιμότερα θὰ εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἀναγιγνωσκομένης τῆς Κυριακᾶς εὐαγγελικῆς περικοπῆς μετ' ἐξάρσεως τῶν σπουδαιότερων ἠθικῶν διδασκαλιῶν καὶ

«Οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὅπου μέρους καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου, καὶ λαβῶν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν».
(Λουκ. 24, 41 - 42)

ἡ ἀνάπτυξις τοῦ θέματος τῆς ἑορτῆς ἢ τοῦ βίου τοῦ ἑορταζομένου ἁγίου.

2) Ἐπίσης, ἐκάστην Κυριακὴν ἑσπέρας, κατηχητικὰ κηρύγματα διὰ τοὺς ἐνήλικας ἐν τῷ ναῷ (5 μ. μ.) μέχρι τέλους Μαΐου—διὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας δύνανται νὰ γίνουν ἀργότερον ἢ νυκτερινά, ἀναλόγως τῆς προθυμίας· πάντως νὰ μὴ διακοποῦν—συμφώνως πρὸς εἰδικὸν διάγραμμα.

3) Τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα καθημερινῶς εἰς τὰς ἀκολουθίας τῶν Νυμφίων, τοῦ Εὐχελαίου, εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς Μ. Πέμπτης, εἰς τὰ Δώδεκα Εὐαγγέλια, τὴν Ἀποκαθήλωσιν, τὸν Ἐπιτάφιον, τὴν λειτουργίαν τοῦ Μ. Σαββάτου, τὴν νύκτα τοῦ Πάσχα (πρὸ τῆς Ἀναστάσεως) καὶ εἰς τὴν δευτέραν Ἀνάστασιν.

4) Κατὰ διαλείμματα ὀρισθησόμενα εἰδικὰ κηρύγματα χάριν τῶν μελῶν τῶν Χριστιαν. Ὁμάδων τῆς ἐνορίας καὶ τῶν μαθητῶν τῶν σχολείων, ἐν ταῖς αἰθούσαις, καὶ κατὰ τὰς ὑπὲρ αὐτῶν τελομένης θ. Μυσταγωγίας ἐν τῷ ναῷ.

5) Δις τοῦ μηνὸς (ἐπὶ τοῦ παρόντος) εἰδικαὶ ὁμιλίαι ἀπὸ τὸν ... ὑπὸ μορφῇ διαλέξεων ἐν τινι αἰθούσῃ (εἰς ἃς θὰ παρίσταται καὶ ὁ ὑποφαινόμενος), χάριν τῶν προηγημένων πως ἐνοριτῶν καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀποκτήσεως πυρήνος προσκειμένων εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας.

6) Ἀπαξ τοῦ μηνὸς εἰδικὸν χάριν τῶν νέων καὶ τῶν ἐφήθων κήρυγμα, ἐν εἰδικῇ χάριν αὐτῶν δευτέρα λειτουργία, τελομένη ὑπὸ τοῦ ὑποφαινομένου.

7) Εἰς τὴν μέσον τῆς ἑβδομάδος κήρυγμα εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ ἁγίου. . . με θέματα λειτουργικὰ κατὰ προτίμησιν, διακοπτόμενα, καθ' ἃς περιπτώσεις δὲν θὰ ἔχη ἀναπτυχθῆ τὴν Κυριακὴν τὸ Εὐαγγέλιον τῆς ἡμέρας, ὅτε, θ' ἀσχοληθῆ ὁ ὑποφαινόμενος μετὰ τὸ θέμα τοῦτο ἢ μετὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐπισημοτέρας ἑορτῆς τῆς ἑβδομάδος. Βραδύτερον νὰ χρησιμοποιηθῆ καὶ ὁ ... διὰ τὰ κηρύγματα ταῦτα.

§ 5

Νὰ ἐνισχυθῆ ἡ Κατηχητικὴ ἐργασία κατὰ τὸ ἐξῆς σύστημα :

1) Τὸ Κατ. Σχολεῖον νὰ ἐξακολουθῆσῃ λειτουργοῦν, ὅπως λειτουργεῖ σήμερον, μέχρι τέλους τοῦ σχολ. ἔτους, εἰς τὴν ἀρχὴν δὲ τοῦ ἐπομένου νὰ γίνῃ σκέψις καὶ συνεννόησις διὰ τὴν διαίρεσιν τῶν μαθητῶν καθ' ἡλικίας καὶ τὴν χρησιμοποίησιν καὶ ἄλλων διδασκάλων.

«Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτώ... ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς, τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπεν· εἰρήνη ὑμῖν». (Ἰωάν. 20, 26)

2) Νά συσταθῆ ἀμέσως ἀπὸ τῆς προσεχοῦς ἐβδομάδος μία τάξις διὰ μικρὰ κοράσια, χρησιμοποιοιμένης, ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν καὶ ὀδηγίαν μου, μιᾶς κόρης ἐκ τῶν τῆς ὀργανώσεως...

3) Νά συσταθῆ «Χριστιανικὴ Μορφωτικὴ Ὀμάς Νέων». Ἡ ὁμάς αὕτη θὰ διατελῆ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν μου ἐξάρτησιν καὶ θὰ χρησιμοποιῆ, ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὡς κέντρον τὸ ἐν τῷ οἴκῳ μου ἡμερ. γραφεῖον.

4) Νά μελετηθῆ ἀμέσως τὸ δυνατόν τῆς συστάσεως καθαρῶς θρησκευτικῶν ὁμάδων ἐγγλίκων, διὰ τὴν ἄμεσον ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἔργου τοῦ εὐαγγελισμοῦ. Ἴσως χωριστὰ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Αἱ ὁμάδες αὗται πρέπει νὰ ἐνισχύσουν τὰς ὑπαρχούσας φιλανθρωπικὰς ἢ ἐξωραϊστικὰς προσπάθειας, οὐδεμίαν ὁμως νέαν τοιαύτην πρωτοβουλίαν ν' ἀναλάβουν.

§ 6

Τὸ γραπτὸν κήρυγμα (ἐντυπον) ἐπίσης νὰ χρησιμοποιηθῆ ὅσον τὸ δυνατόν δαφιλέστερον.

Νά διαδοθοῦν θρησκευτικὰ περιοδικὰ καὶ βιβλία εἰς ἀρκετὴν ἀκτίνα.

Πλὴν τούτων ὁμοίως, δεόν νὰ καταβληθῆ προσπάθεια, ὅπως ἀπὸ τοῦ ἐπομένου μηνὸς κυκλοφορήσῃ, τετρασέλιδον ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἐβδομαδιαῖον μικροῦ σχήματος φύλλον τῆς ἐνορίας, ἐξευρισκομένων ἐξ ἰδίων τῶν πόρων. Τοῦτο θὰ διανέμεται δωρεὰν εἰς τοὺς ἐνορίτας. Θὰ περιέχῃ ἐπίκαιρα ἄρθρα καὶ παρατηρήσεις, τὸ πρόγραμμα τῆς ἐβδομάδος ἢ τοῦ μηνὸς καὶ μίαν ὡραίαν εἰκόνα ἐκάστοτε εἰς τὴν πρώτην σελίδα. Τὸ φύλλον τοῦτο πρέπει βαθμηδὸν νὰ ἐξελιχθῆ πρὸς τὰ ἔμπρός.

§ 7

Ἡ φιλανθρ. κίνησις τῆς ἐνορίας πρέπει νὰ μ' εὕρῃ ἐπὶ κεφαλῆς. Ἀνάγκη πρὸς τοῦτο:

1) Νά γνωρίσω τὰ μέλη τοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου καὶ νὰ συνεννοηθῶ ἐπισήμως καὶ ἀνεπισήμως. 2) Τὰς ἀπόρους οἰκογενείας καὶ τοὺς ἀναξιοπαθοῦντας τῆς ἐνορίας. 3) Νά μελετήσω τὸ δυνατόν τῆς αὐξήσεως καὶ καλλιτέρας διαθέσεως τῶν πόρων τοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου. 4) Νά ἐξασφαλίσω τὸ δικαίωμα τῆς εἰσαγωγῆς 2—3 ὀρφανῶν εἰς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον... διὰ τὸ προσεχὲς ἔτος, ἀναλαμβάνων ἅμα ἐνεργὸν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν τῇ ἐνορίᾳ δρᾶσιν

«Εἶτα λέγει τῷ Θωμᾷ· φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου...»

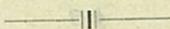
(Ἰωάν. 20, 27)

διὰ τὴν συλλογὴν ἐράνων. 5) Νὰ ἐξασφαλίσω τὸ δικαίωμα τῆς ἀποστολῆς ἀριθμοῦ τινος ἀπόρων παιδιῶν εἰς τὴν Κατασκλήνωσιν τοῦ... καὶ 1—2 εἰς τὴν τῆς..., ἀναλαμβάνων εἰδικὴν ὑπὲρ τούτων ἐν τῇ ἐνορίᾳ ἐργασίαν. 6) Νὰ ἐπιτύχω τὴν σύμπληξιν τμήματος τοῦ... ἐν τῇ ἐνορίᾳ, ἐὰν δὲν ὑπάρχη. 7) Νὰ ἐνισχύσω τὸ ἔργον τῆς ἐταιρείας ὑπὲρ τῶν ἀπόρων φυματικῶν. 8) Νὰ πράξω πᾶν ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπ' ἐμοῦ διὰ τὴν ἀνακούφισιν τῶν ὀπωσθήποτε πασχόντων, ἐπισκεπτόμενος ἅμα τούτους καὶ ἐνισχύων τακτικῶς.

Ἄθῆναι, 11 Μαρτίου 193...

Σημείωσις: Αἱ ἀνωτέρω «Σκέψεις» ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ Ἡμερολογίου ἐνὸς Ἐφημερίου τῶν Ἀθηνῶν, τεθέντος εἰς τὴν διάθεσίν μας ὑπὸ τοῦ ἰδιοῦ χάριν τοῦ «Ἐφημερίου».

Ο ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ

ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΑ ΤΟΝ ΑΜΒΩΝΑ

1ον

Ἡ πατροπαράδοτος εὐσέβεια

Ποῖος Ἕλλην, γνωρίζων ὀπωσθήποτε τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του, ἀγνοεῖ, ὅτι ἢ πρὸς τὸ θεῖον καθόλου εὐσέβεια ὑπῆρξεν, ὄχι μόνον τὸ σπουδαιότερον χαρακτηριστικὸν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ κυριώτατον μέσον τῆς ἐθνικῆς μας ἐνότητος καὶ εἰς τὴν προχριστιανικὴν καὶ εἰς τὴν βυζαντινὴν, καὶ εἰς τὴν νεωτέραν μας ἱστορίαν;

★

Δι' ἡμᾶς ὑπῆρξε πάντοτε ἀκατανόητος ἡ ἰδέα τῆς πατρίδος, ἐὰν δὲν περιεῖχε τοὺς ἱερούς βωμούς, οἱ ὅποιοι ἐξηγίαζον ἀνεκάθεν καὶ τὴν οἰκογενειακὴν μας καὶ τὴν κοινωνικὴν μας καὶ τὴν ἐθνικὴν μας ζωὴν. Ἀκριβῶς εἰς τὴν πρὸς τὸ θεῖον εὐλάβειαν ὀφείλεται κατὰ πρῶτον λόγον, τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος καὶ τοῦ λαμπροῦ Βυζαντίου ὁ ἀθάνατος πολιτισμός, ὡς ξένος δὲ ἐθεωρήθη πάντοτε μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος δὲν ἠσθάνετο τοὺς αὐτοὺς διὰ τὸ θεῖον ἱεροῦς παλιούς. Μήπως τὸ πρᾶγμα καὶ σήμερον—παρὰ τὴν ἀδιαφορίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν συνήθως παραπονούμεθα—δὲν συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἴδιον; Καὶ μήπως εἶναι δυνατόν καὶ σήμερον, καὶ ὁ μᾶλλον θρησκευτικῶς ἀδιάφορος, νὰ μὴ αισθάνεται, ἐὰν εὐρίσκειται μάλιστα εἰς ξένην γῆν, τὴν ἀνάγκην τοῦ στηριγμοῦ, τὸν ὅποιον περιμένει ἀπὸ τῆν πατρογονικὴν του θρησκείαν; Ἡ μήπως εἶναι σπάνια τὰ παραδείγματα, κατὰ τὰ ὁποῖα ἔχει τόσον συνυφανθῆ μετὸν ἐθνικὸν μας βίον καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ μας ζωὴ,

«... Καὶ μὴ γίνου ἀπιστος ἀλλὰ πιστός».

(Ἰωάν. 20, 27)

ώστε καὶ διὰ τὸν μᾶλλον ἀδιάφορον, νὰ εἶναι ζήτημα ἐθνικῆς τιμῆς ἢ υπεράσπισις τῶν ἐκκλησιαστικῶν μας παραδόσεων καὶ τῶν θρησκευτικῶν μας λαϊκῶν ἐθίμων;

★

᾿Ω! Ἐάν ἦτο δυνατόν αὐτὴ ἡ πείσμων ἀφοσίωσις εἰς τὰ θρησκευτικὰ πάτρια νὰ ἐνισχύετο πάντοτε καὶ ἀπὸ τὴν πραγματικὴν γνωριμίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν μας ἐθνικῶν θησαυρῶν καὶ ἀπὸ τὴν πραγματικὴν ἐκτίμησιν τοῦ βαθυτέρου περιεχομένου τῶν θησαυρῶν τούτων! Θὰ εἶχομεν τότε τὴν σπουδαιότεραν βᾶσιν διὰ μίαν ἀληθινὴν ἐθνικὴν ἀναδημιουργίαν, στηριζομένην ἐπάνω εἰς τὰς ὑψηλότερας ἀρχάς, τὰς ὁποίας ἐπόθησαν καὶ ὅλοι οἱ ἀρχαιότεροι πρόγονοί μας, με ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Σωκράτη καὶ τὸν Πλάτωνα, ἀπεκάλυψε δὲ εἰς τὸν κόσμον ὁ ταπεινὸς υἱὸς τῆς Ναζαρινῆς Παρθένου. Τὰς ἀρχάς αὐτάς, τὰς ὁποίας παρέλαβεν ἔπειτα καὶ ἔκαμεν ἰδικὰς του ὁ ἐκχριστιανισθεὶς ἑλληνικὸς νοῦς τοῦ ᾿Ωριγένους, τοῦ Βασιλείου, τοῦ Γρηγορίου, τοῦ Χρυσόστομου καὶ τῶν ἄλλων ἐπισήμων ἑλληνικῶν μορφῶν τῆς χριστιανικῆς οἰκουμένης. Τὰς ἀρχάς αὐτάς τὰς ἐσυστηματοποίησε βαθμηδὸν καὶ τὰς διεμόρφωσεν ἡ ἑλληνικὴ σκέψις μετὰ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς τὴν ὑψηλότεραν, πράγματι, φιλοσοφικὴν θεωρίαν, ἡ ὁποία καὶ μόνη δύναται νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ὑψηλότερας πτήσεις τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ καὶ εἰς τὰς ἀγιωτέρας ἐφέσεις τῆς ἀνθρωπίνης καρδιάς.

Καὶ ὅμως... Πόσοι ἄνθρωποι, καὶ σήμερον ἀκόμη, με ὄλην τὴν πρόοδον τοῦ αἰῶνος, διὰ τὴν ὁποίαν καυχώμεθα, πόσοι ἄνθρωποι δὲν εἶναι πρόθυμοι ν' ἀκούσουν καὶ νὰ ἀποδεχθῶν καὶ τὰ παραδοξότερα τῶν πραγμάτων; Θέλουν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ κάτι καλλίτερον καὶ δὲν γνωρίζουν πόσο ἀνεκτίμητοι θησαυροὶ κρύπτονται μέσα εἰς τὴν χριστιανικὴν φιλοσοφίαν, εἰς τὴν χριστιανικὴν τέχνην καὶ εἰς τὴν χριστιανικὴν ζωὴν! Σκοπὸς μας δὲν εἶναι νὰ ἀναλύσωμεν ἐδῶ τὰ ζητήματα αὐτά· ἀλλὰ εἶναι ἀρκετὸν, δι' ἄνθρώπους εἰλικρινεῖς, τὸ νὰ τοὺς διδῇ κανεὶς τὰς πρώτας ἀφορμὰς διὰ τὰς περαιτέρω σκέψεις.

★

Οἱ γεροντότεροι ἅς δείξουν εἰς τοὺς νεωτέρους, ποῦ νὰ εὔρουν τὴν ἀλήθειαν, τὴν πραγματικὴν σοφίαν· καὶ οἱ νεώτεροι ἅς μὴ διστάσουν νὰ δοκιμάσουν νὰ εὔρουν ὅ,τι ζητοῦν ἐκεῖ, ὅπου εἴκοσι χριστιανικῶν αἰῶνων ἡ πείρα καὶ ἡ σοφία εἶναι ἀποθησαυρισμένα. Ἄς προσπαθῆσουν νὰ γνωρίσουν περισσότερον τὸ περιβάλλον τὸ ἰδικόν των, πρὶν ἀφήσουν νὰ ἐπηρεασθοῦν ἀπὸ οἰασδήποτε ἄλλας ἰδέας, αἱ ὁποῖαι, ὅσον καὶ ἂν φαίνωνται καλαὶ, εἶναι πάντοτε ξένα πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν, διότι δὲν ἐμπνέονται ἀπὸ τὸ ἴδιον πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐχαρακτήρισε πάντοτε τοῦ ἔθνους μας τὴν ψυχὴν. Ὅ,τι εἶναι πράγματι χριστιανικόν, εἶναι καὶ πράγματι ἑλληνικόν.

«Καὶ ἀπεκρίθη Θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ· ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου».
(Ἰωάν. 20, 28)

2ον

Ἡ ἀληθινὴ λατρεία

Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος εἶναι φυσικὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἡ ἱστορία ὅλων τῶν θρησκειῶν τῆς γῆς εἶναι συγχρόνως καὶ ἱστορία τῆς λατρείας. Θρησκεία χωρὶς λατρείαν οὔτε ὑπῆρξεν, οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ νοηθῇ. Ἀπατῶνται ὅσοι ἰσχυρίζονται, ὅτι ἔχουν θρησκείαν, ἀλλὰ δὲν ἔχουν δῆθεν ἀνάγκην τῆς λατρείας! Δι' αὐτοὺς ὁ ἐγωϊσμός καὶ ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη ἔχει ἀποκοιμήσει πρὸ καιροῦ τὸν πόθον τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐπικοινωνίας, ἢ ἔχει ἀπαμβλύνει τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα τελείως. Ἀνθρωπος, ποῦ διατηρεῖ, ἐν τούτοις, τὸν θεῖον σπινθῆρα τῆς θρησκευτικότητος ἀσβεστον, αἰσθάνεται τὴν ἔλλειψιν τῆς λατρείας.

★

Δυστυχῶς, εἶναι γνωστὴ ἡ τάσις ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, ποῦ βλέπουν εἰς τὸν Χριστιανισμόν τὴν ὑψίστην ἀπλῶς ἠθικὴν διδασκαλίαν καὶ τὸν ἀπογυμνῶνουν τελείως ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴν του οὐσίαν. Αὐτὴ καλλιεργεῖ εἰς τὰς ἡμέρας μας, καὶ μεταξὺ πολλῶν Χριστιανῶν, τὴν περιφρονητικὴν αὐτὴν διάθεσιν ἀπέναντι τῆς λατρείας. Ἀρκοῦνται μερικοὶ εἰς τὸ νὰ εἶναι ἀπλῶς «καλοὶ Χριστιανοί», ὅπως λέγουν, καὶ περιορίζουν τὴν ἔννοιαν τῶν δύο αὐτῶν λέξεων εἰς μόνην τὴν τήρησιν τῶν ἠθικῶν διατάξεων τοῦ Χριστοῦ, καὶ κάποτε μάλιστα σύμφωνα πρὸς τὴν ἰδικὴν των σφαλερὰν ἐρμηνείαν.

Ἐξ ἀντιθέτου πάλιν : Ἀπὸ ἔλλειψιν ἐπαρκοῦς κατηχήσεως, ὑπάρχουν πολλοὶ Χριστιανοί, ποῦ περιορίζουν τὴν θρησκευτικότητά των εἰς μόνην τὴν λατρείαν καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουν πάρα πολλοὶ, ποῦ ἔχουν ἀπογυμνώσει τὴν λατρείαν των ἀπὸ κάθε πνευματικὸν περιεχόμενον καὶ ἀρκοῦνται εἰς μερικοὺς μόνον ἐξωτερικοὺς τύπους καὶ μόνον αὐτούς.

Δὲν ἔλειψαν ποτὲ αἱ ἀκρότητες ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν καὶ ἡ ἀμάθεια εἶχε πάντοτε τὰ θλιβερά της θύματα εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτό.

Ἐχει ἀπόλυτον ἀνάγκην τῶν τύπων ἢ λατρεία τοῦ Θεοῦ, διότι χωρὶς αὐτοὺς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκδηλώσωμεν τὸν ἐσωτερικὸν μας κόσμον. Ἡ Ἐκκλησία μας ἔχει τελειότατον σύστημα λατρευτικῶν τύπων, μὲ τοὺς ὁποίους ὑψώνεται πρᾶγματι ὁ πιστὸς μέχρι τοῦ θρόνου τοῦ Οὐρανοῦ Πατρός. Ἡ παραμέλησις τῶν τύπων καὶ τῶν συμβόλων παρεμποδίζει τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς θρησκευτικότητος καὶ τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ.

Ἐξ ἄλλου ὅμως εἶναι ὀλεθρία ἢ συμφορὰ τῆς ἀπογυμνώσεως τῶν τύπων ἀπὸ τὴν πραγματικὴν των ἐσωτερικὴν ἀξίαν. Τὸ σημεῖον αὐτὸ ἰδιαίτέρως κατεπολέμησεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸν ἀγῶνά Του ἐναντίον τοῦ φαρισαϊσμοῦ...

★

Ἡ ἀληθινὴ λατρεία ὀφείλει νὰ γίνεταί «ἐν πνεύματι καὶ ἀλη-

«Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὅτι ἐώρακάς με πεπίστευκας...»

(Ἰωάν. 20, 29)

θεία». Κάθε έξωτερικός τύπος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας εἶναι ἔκφρασις τοῦ «πνεύματος» καὶ ὡς τοιοῦτος πρέπει νὰ ἐκλαμβάνεται καὶ νὰ τηρεῖται ὑπὸ τῶν πιστῶν.

Τὸ νὰ ψελλίξῃς τροπάρια καὶ ὕμνους μὲ τὰ χεῖλη μόνον, ἐνῶ ὁ νοῦς τρέχει ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ ἡ καρδιά πάλλει διὰ ζητήματα ἄσχετα πρὸς τὸ περιεχόμενον αὐτῶν, δὲν ἀποτελεῖ, βεβαίως, λατρείαν τοῦ Θεοῦ (πρβλ. Ματθ. 6,7). Τὸ νὰ παρίστασαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μὲ καύχησιν καὶ ὑψηλοφροσύνην, εἶναι «βδέλυγμα» ἐνώπιον Αὐτοῦ (Λουκ. 18, 10-15).

«Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον· καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει» (Ψαλμ. 60,19). Ἴδου ἡ βάσις τῆς ἀληθείας καὶ εὐπροσδέκτου λατρείας.

Ἡ συναίσθησις τῆς ἀμαρτωλότητός μας καὶ τῆς ἀδυναμίας μας, ἡ ἐπίρριψις κάθε ἐλπίδος εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀπόλυτος πρὸς τὸν Οὐράνιον Πατέρα ἐμπιστοσύνη, ἡ εἰλικρινὴς καὶ βαθεῖα ὑπαταγὴ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μετὰ προηγούμενον τῆς καρδίας καθαρμόν ἀπὸ κάθε ἀκάθαρτον σκέψιν καὶ ἐπιθυμίαν. Αὐτὰ εἶναι τὰ σπουδαιότατα σημεῖα τῶν προϋποθέσεων τῆς εὐπροσδέκτου καὶ ἀληθινῆς λατρείας.

★

Συμπλήρωμα ὁμως τῆς λατρείας αὐτῆς, ἀναπόφευκτον καὶ ἀναγκαῖον, εἶναι ἡ ἐμπρακτος προσπάθεια διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν καὶ ἡ συμμόρφωσις πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ἐκκλησίας (Ἰακώβου 1, 22-27) δι' ὄλγου τοῦ βίου τῶν πιστῶν.

Ε. Γ. Μ.

— II —

ΑΠΟ ΤΟ ΕΦΗΜΕΡΙΑΚΟΝ ΣΥΝΑΞΑΡΙ

ΟΙΚ. ΓΕΩΡΓ. ΠΑΠΑΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ

Μὲ τὸ ἅγιον δυσκολότηρον εἰς τὰς χεῖρας του, ἔπειτα ἀπὸ τὴν τελευταίαν μετὰληψιν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου καὶ ὄλων τῶν προστρεξάντων νὰ κοινωνήσωσιν εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας, ὁ παπᾶς, ὁ ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ, λόγῳ τῆς εἰσόδου τῶν ἐχθρῶν, ἀπεσύρθη, ἐκρύβη, κάπου μέσα εἰς τὸ ἱερὸν Βῆμα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἐχάθη. Δὲν ἐφάνη, δὲν ἐξῆλθεν ἔκτοτε. Περιμένει, κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ θρησκευομένου ἑλληνικοῦ λαοῦ, κάπου κρυμμένος, νὰ ἔλθῃ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, νὰ ἀνοίξῃ πάλιν τὴν Ὁραϊάν Πύλην, καὶ νὰ συνεχίσῃ τὴν διακοπεῖσαν θείαν λειτουργίαν του.

Δὲν ἐκρύβησαν ὁμως καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ οἱ μετὰ ταῦτα συνάδελφοι, οἱ συμπερσβύτεροί του, ἐφημέριοι. Τοῦναντίον μάλιστα,

«... Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες»

(Ἰωάν. 20, 29)

ἐπειδὴ ἡ 29ῃ Μαΐου τοῦ ἔτους 1453 ἐδημιούργησε καὶ ἐπέβαλε νέας ὑποχρεώσεις, καθήκοντα ἱερὰ καὶ ὑψιστα, ὅλοι οἱ ΕΦΗΜΕΡΙΟΙ, μὲ κάθε μέσον, καθ' ὅλα τὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς, ἠγωνίζοντο νὰ προπαρασκευάσωσι τὴν ἡμέραν τῆς ἁγίας Λαύρας. Μὲ τὴν διδασκαλίαν του, μὲ τὸ φανερὸ σχολεῖο τοῦ χωρίου, ἢ τὸ κρυφὸ τῆς Ἐκκλησιᾶς, μὲ τὸν σταυρὸν ἢ τὸ καρυοφύλλι εἰς τὰς χεῖρας, μὲ τὰς στερήσεις του, τὰς δυστυχίας του, τὰς πληγὰς του, τὰς φυλακίσεις του, τὰς ἐξορίας του, τὴν ἐξόντωσιν τῆς οἰκογενείας του, τὴν σφαγὴν του, τέλος, ὁ ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ, ὁ παπᾶς τοῦ χωρίου—πόλις δὲν εἶχεν ἢ σκλαβωμένη καὶ ἔρημος Ἑλλάς—μὲ θυσίας αἰῶνων, ἔγινε δημιουργὸς τῆς σημερινῆς ἀνεκτιμῆτου ἐλευθερίας μας.

Πόσοι ἐφημέριοι ἐχάθησαν εἰς τὰ τετρακόσια χρόνια τῆς δουλείας; Χιλιάδες, μυριάδες. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μὴ ἀξιωθέντων νὰ χαρῶσιν εἰς τὸ σάλπισμα τῆς ἐθνικῆς Ἡμέρας, εἶναι ἄγνωστος, διότι κάθε χωρίον καὶ κάθε οἰκογένεια ἔχει, ὄχι ἓναν ἢ δύο, ἀλλὰ πολλοὺς θυσιάσει ἐφημερίους διὰ τὸ εὐλογημένον ἔτος τῆς παλιγγενεσίας. Μὲ τὴν ὑψωσιν τοῦ Λαβάρου, τῆς ἐθνικῆς Σημαίας, ὁ ἐφημέριος ἐρρίφθη εἰς νέους ἀγῶνας πρὸ ἐπικινδύνους, πρὸ αἱματηρούς, ἔπεσε μέσα «στοῦ πολέμου τὴν φωτιά», μὲ ὅλην τὴν οἰκογένειάν του, μὲ ὅλην τὴν ἐνορίαν του. Καὶ ἔτρεγεν, ὁ ἐφημέριος, εἰς τὰς συνελεύσεις, εἰς τὰ στρατόπεδα, εἰς τὰς συμπλοκάς, εἰς τὰς μάχας, εἰς συνάντησιν, τέλος, τοῦ θανάτου, προθύμως, παραδειγματικῶς. Ὅλα διὰ τὴν πίστιν, τὴν ἁγίαν, ὅλα διὰ τὴν πατριδα, τὴν νίκην, τὴν ἐλευθερίαν. Καὶ ἔγραψεν, ὁ ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ, σελίδας δόξης. Ἡ ἱστορία εἰς κάθε σελίδα της γράφει, γενικῶς, διὰ τὸν ἱερὸν Κληρὸν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπαριθμεῖ τὰς πολυτίμους θυσίας αὐτοῦ. Νέφος ὅμως ὀλόκληρον σχηματίζει τὸ πλῆθος τῶν νεομαρτύρων ΕΦΗΜΕΡΙΩΝ. Μὲ συγκινεῖ, ὅταν τὸ εὐρίσκω καὶ τὸ διαβάζω εἰς τὰς ἐρεῦνας μου καὶ τὰς μελέτας μου, τὸ ΣΥΝΑΞΑΡΙ των. Εἶναι ἀτελεύτητον καὶ σχεδὸν ἄγνωστον, κατὰ μέγιστον μέρος, εἰς τοὺς κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς, εἰς τοὺς ΕΦΗΜΕΡΙΟΥΣ μας.

Τίς ἱστορικὸς δύναται νὰ τὸ συναθροίσῃ καὶ νὰ τὸ γράψῃ, χωρὶς νὰ ὑποβληθῇ εἰς πολλῶν ἐτῶν κόπους; Ποῖος ποιητὴς ἠμπορεῖ νὰ τὸ στιχογραφήσῃ, καὶ τίς ὕμνωδὸς ἢ Τυρταῖος νὰ τὸ ψάλῃ, ἢ νὰ τὸ ὑμνήσῃ; Οὐδεὶς ἱστοριογράφος λαϊκὸς ἠσχολήθη μὲ τὰς ἀνυπολογίστους θυσίας τοῦ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ. Κανένας ἐκ

«Ἐπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίους ἀδελφοῖς ἐπάπαξ, ἐξ ὧν πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν». (Α' Κορινθ. 15, 6)

τῶν λογίων κληρικῶν μας δὲν ἔδωσε τὴν δέουσαν προσοχὴν εἰς τὸν ἥρωα τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, ΕΦΗΜΕΡΙΟΝ. Ἐλαβον παράσημα ἄλλοι μὲ ὑπηρεσίας μικροτέρας. Ἐλησημονήθη ὁμως τὸ καθημερινὸν σφάγιον τοῦ ἀπίστου τυράννου, ὁ ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ.

Ἡ 500ῆ ἐπέτειος τῆς διακοπῆς τῆς ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Σοφίας θείας Λειτουργίας ὑπὸ τοῦ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ, καὶ οἱ μετὰ ταῦτα ἀδιάκοποι ἀγῶνες αὐτοῦ, μᾶς ὑποχρεώνουν νὰ δώσωμεν μεγαλυτέραν προσοχὴν εἰς τὰς θυσίας του, διότι «θνήσκει μέγα ἔργον σιγηθὲν» λέγει ὁ Ἡσίοδος.

Μέσα ἀπὸ τὴν πολύτομον Βίβλον τοῦ Συναξαριστοῦ τοῦ ἱεροῦ Κλήρου καὶ ἐκ τῶν πολυαρίθμων σελίδων αὐτοῦ, θὰ λαμβάνω ἐφεξῆς, θὰ σταχυολογῶ, μερικὰς ἀγνώστους σελίδας ἐκ τοῦ Συναξαριστοῦ, κατὰ προτίμησιν, τῶν ἐφημερίων καὶ διὰ τῶν περιορισμένων σελίδων τοῦ «Ἐφημερίου», χωρὶς νὰ πειράζω καθόλου τὰ διάφορα κείμενα, ὡς ἱερά, θὰ τὰς παραδίδω εἰς τοὺς ἀγαπητοὺς ἀναγνώστας αὐτοῦ.

Ἴδου σήμερον μία οἰκογένεια. Ὁ γέρον παπᾶς καὶ τὸ νέο παπαδόπουλο πῶς ἐπολέμουν ἀνὰ τὴν Πελοπόννησον.

Ἄς προσέξωμεν πρῶτον εἰς τὸν ἀγωνιστὴν πατέρα ἐφημερίων, καὶ ἔπειτα εἰς τὸν υἱὸν του.

«Ἐν Τριπόλει τῇ 18ῃ Νοεμβρίου 1846

Ἀπὸ τὸ ἐσώκλειστον πιστοποιητικὸν ἢ Σεβ. αὕτη ἐπιτροπὴ παρατηρεῖ τὰς ὑπὲρ τοῦ ἔθνους σημαντικὰς ἐκδουλεύσεις καὶ θυσίας, τὰς ὁποίας προσήνεγκα εἰς ὅλας τὰς δυσχερεῖς αὐτῆς περιστάσεις, καὶ διὰ τὰς ὁποίας δὲν ἔλαβον ἄχρι τοῦδε ἀνταμοιβὴν οὐδεμίαν.

Ἦδη ὁμως, ὅτε ἡ Σὴ αὕτη ἐπιτροπὴ πρόκειται νὰ δικαιώσῃ τοὺς ὑπὲρ Πάτρης ἀγωνισθέντας, καταφεύγω καὶ ὁ ὑποφαινόμενος ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, καὶ παρακαλῶ τὴν Σὴν ταύτην ἐπιτροπὴν, ἵνα ἀνταμείψῃ τὰς τόσας θυσίας καὶ ἐκδουλεύσεις μου, εὐαρεστουμένη νὰ μοι δώσῃ ἀντ' αὐτῶν πρὸς ἀνταμοιβὴν ὅ,τι δίκαιον καὶ λυσιτελὲς κρίνει.

Παρατηρῶ ἐπὶ τέλους, ὅτι πολλὰ ἔντιμα μέλη τῆς Σὴς ταύτης ἐπιτροπῆς γνωρίζοντά με προσωπικῶς συγγινώσκουν, ὅτι αἱ πολλαὶ θυσίαι καὶ ἐκδουλεύσεις μου εἶναι ἀσυγκρίτῳ λόγῳ πολὺ περισσότεραι παρ' ὅσον διαγράφονται εἰς τὸ πιστοποιητικὸν καὶ

«Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων· ἐβόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς...» (Ματθ. 28, 18)

πολὺ ἀνώτεροι ἀπὸ πολλοὺς, οἵτινες σήμερον κατέχουν σημαντικὰς θέσεις καὶ μείζονας βαθμούς.

Εὐέλπις περὶ τῆς παραδοχῆς τῆς παρουσίας μου
ὑποσημειοῦμαι

ὁ εὐπειθέστατος ἱερεὺς - οἰκονόμος
Γεώργιος Παπαζαφειρόπουλος»

Χωρὶς αὐτολιβανίσματα εἶναι γραμμὴν ἢ αἴτησιν τοῦ Ἐπολέμησεν «ὑπὲρ πάτρης». Τοῦτο μόνον ἀρκεῖ διὰ τὸν ταπεινὸν ἐφημέριον. Δὲν γράφει ποῦ ἐπολέμησεν. Εὐτυχῶς ἐσώθη ἡ πιστοποιήσις τῶν θυσιῶν του, ὑπογεγραμμὴν ὑπὸ τῶν πέντε (5) καπεταναίων αὐτοῦ.

Ἄς ἀκούσωμεν καὶ τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ ἐφημερίου. Προσέξατε ἔν. Τὴν ἡλικίαν του. Ἦτο τεσσαράκοντα πέντε (45) ἐτῶν, ὅταν ἐκηρύχθη ἡ ἐπανάστασις. Τὰ χρόνια του δὲν τὸν ἐδυσκόλευαν νὰ πολεμῇ ἐπὶ χρόνια καὶ κατὰ τοῦ Ἰμβραῖμ ἀκόμη. Μετρήσατε καὶ τὰς μνημονευομένας μάχας.

«Ἐν Τριπόλει τῇ 20ῇ Μαΐου 1846

Πιστοποιοῦμεν οἱ ὑποφαινόμενοι ὄπλαρχηγοί, ὅτι ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Λάστας τοῦ δήμου Μυλάοντος τῆς Γόρτυνος Γεώργιος οἰκονόμος Παπαζαφειρόπουλος ἐτῶν ἑβδομήκοντα (70) καὶ ΠΡΟΚΡΙΤΟΣ τῆς ΕΠΑΡΧΙΑΣ ταύτης, ἀπ' ἀρχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως δράξας τὰ ὄπλα, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν συγχωρίων του ὄλων, ἀκούων πάντοτε τὰς διαταγὰς μας, παρευρέθη εἰς τὴν ἔνδοξον μάχην τοῦ Βαλτεζίου, Λεβιδίου, καὶ εἰς ὄλον τὸ διάστημα τῆς πολιορκίας τῆς Τριπόλεως, κατὰ τὸ 1821, εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῶν Παλαιῶν Πατρῶν, εἰς τὰς κατὰ τοῦ Δράμαλι μάχας, τοῦ Ἄργου, τῶν Δερβενακίων, εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου, καὶ εἰς τὰς διαφόρους κατὰ τοῦ Ἰμβραῖμ μάχας τῆς Δραμπάλας, Τρικώρφων, Βέρβενα κτλ., Πολλάκις ἐξοικονόμησε τοὺς συγχωρίους του στρατιώτας ἀπὸ πολεμοφόδια, τζαρούγια καὶ τροφὰς ἐξ ἰδίων του, χωρὶς νὰ λάβῃ ἀπὸ τινα διὰ ταῦτα οὐδ' ὀβολόν, καθ' ὄλου. Εἰς τὸ διάστημα τοῦ ἱεροῦ Ἀγῶνος ἔδειξεν ἑλληνικὴν γενναϊότητα, καὶ ὑποταγὴν εἰς τοὺς ἀνωτέρους του.

Κατ' αἴτησίν του δίδομεν τὸ παρόν μας εἰς χεῖρας του.

Κανέλλος Δεληγιάννης, Ἰωάννης Θ. Κολοκοτρώνης,
Δ. Τσιόκρης, Β. Πετιμεζᾶς, Β. Δημητρακόπουλος».

Αὐτὰ λέγουν τὰ κείμενα.

Ν. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ. Πρωτοπρεσβύτερος

«Ἐπειτα ὤφθη Ἰακώβω, εἶτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσι».

(Α' Κορινθ. 15, 7)

ΕΥΣΕΒΕΙΣ ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Εἰς ἓνα μέρος τῆς δευτέρας πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς του (Κεφ. 4, στίχ. 6—15) ὁ Ἀπόστολος Παῦλος παρουσιάζει παραστατικώτατα τὴν ζωὴν αὐτοῦ καὶ τῶν συναποστόλων του. Εἴμεθα, λέγει, βέβαιοι ὅτι ὁ Θεὸς «ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμπραι» αὐτὸς ἔλαμψε τὸ ἀληθινὸν φῶς καὶ εἰς τὰς ἰδικάς μας καρδίας καὶ ἐγνωρίσαμεν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ «ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ». Εἴμεθα ὁμως ἄνθρωποι ἀσθενεῖς· αὐτὸν τὸν μέγαν θησαυρὸν τὸν ἔχομεν «ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν», ἀκριβῶς, λέγει, διὰ τὸ ἀποδειχθῆ ἢ ὑπερβάλλουσα δύναμις τοῦ Θεοῦ «ἐν παντὶ θλιβόμενοι ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι, ἀπορούμενοι ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι, διωκόμενοι ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι, καταβαλλόμενοι ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι» (στίχ. 8-9).

Ὅλην αὐτὴν ὁμως τὴν καρτερίαν καὶ τὴν βεβαιότητα ἐπέδειξαν οἱ Ἀπόστολοι, διότι εἶχον νεκρώσει χάριν τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου Του ὅλας τὰς ἀνθρωπίνας ἐπιθυμίας των καὶ δὲν ἐπέτρεπον εἰς τὸν ἐγωϊσμόν των νὰ παρεμβάλλῃ πρόσκομμα εἰς τὸ ἔργον τῆς διακονίας τῶν ψυχῶν, «πάντοτε τὴν νεκρωσιν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες». Ἔτοιμοι δὲ ἦσαν καὶ εἰς θάνατον νὰ παραδοθῶσιν «διὰ Ἰησοῦν». Ἡ ἐσωτερικὴ αὐτῆ πείρα τῆς πλήρους νεκρώσεως τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν καὶ τῆς πλήρους μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πνευματικῆς ἐνότητος ἔκαμε τὸν Ἀπόστολον Παῦλον εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν νὰ λέγῃ «ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐμοὶ Χριστός»· αὐτὴ δὲ ἡ ἰδία πείρα τοὺς ἔκαμε νὰ ἀψηφοῦν καὶ τοὺς κινδύνους καὶ τὸν θάνατον καὶ νὰ εἶναι βέβαιοι, ὅτι ὁ θάνατος δὲν ἔχει τίποτε τὸ τρομερόν, διότι «ὁ ἐγείρας τὸν Κύριον Ἰησοῦν καὶ ἡμᾶς διὰ Ἰησοῦ ἐγερεῖ καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν» (στίχ. 14).

Ἡ ζωὴ, διὰ τοὺς ἔχοντας τὴν πείραν αὐτὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν γνῶσιν τῶν συνεπειῶν αὐτῆς, δὲν ἔχει καμμίαν ἀπόλυτον ἀξίαν, ἀλλὰ εἶναι κατὰ τὸ πολὺ σχετικὸν καὶ δὲν χρησιμεύει, παρὰ μόνον ὡς προπαρασκευὴ διὰ τὴν ἀληθινὴν ζωὴν, ἡ ὁποία δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ ἄνευ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οὔτε αἱ ὑποσχέσεις διὰ τὰς ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς εἶναι ἱκαναὶ νὰ ἐπισκιάσουν τὸ φῶς,

«Μετὰ ταῦτα ἐφάνερωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Τίβεριδος».
(Ἰωάν. 21, 1)

ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν μακαρίαν ἐλπίδα τῆς μετὰ τοῦ Ἰησοῦ μακαρίας ζωῆς, οὔτε αἱ στερήσεις, αἱ ταλαιπωρίαι καὶ τὰ μαρτύρια εἶναι δυνατὸν νὰ σβύσουν τὴν φλόγα τῆς πίστεως, ἢ ὁποῖα ἀνάπτεται ἀπὸ τὴν ζωντανὴν μετὰ τοῦ Κυρίου γνωριμίαν καὶ ἐπαφήν: «Κύριε, — ἔλεγον οἱ μαθηταὶ Του — ποῦ πορευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις».

Ω.

ΛΥΣΙΣ ΑΠΟΡΙΩΝ

Ἑρωτήσεις:

1. Εἰς τὰ ἔντυπα «Μηναῖα» δὲν ὑπάρχει τὸ εἰς τὸ «Ἡμερολόγιον» τοῦ κ. Ἑμμ. Φαρλέκα (16 Νοεμβρίου) ἀναφερόμενον Δοξαστικὸν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου «Ζυγὸν λιπών...». Τί συμβαίνει;

2. Εἰς τὸ Ἐκκλησ. Φροντιστήριον ἐμάθομεν, ὅτι αἱ «μερίδες» τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Ἁγίων τίθενται εἰς τὸ Δισκάριον, κατὰ τὴν Προσκομιδὴν, εἰς τὴν αὐτὴν εὐθειαν μὲ τὸν «Ἄμνόν». Διατί ὁμως κάπου ἐν Ἀθήναις εἶδον τὰς «μερίδας» τῶν Ἁγίων τοποθετημένας παρὰ κάτω ἀπὸ τὸν «Ἄμνόν»;

3. Εἰς τὸ «Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν...» μερικοὶ ἱερεῖς εὐλογοῦν διὰ τῆς χειρὸς μόνον, ἄλλοι διὰ τοῦ Σταυροῦ καὶ ἄλλοι — ὅπως ἀναγράφει τὸ βιβλίον τῆς θ. Λειτουργίας—διὰ τοῦ «Ἄερος». Ποῖον εἶναι τὸ ὀρθόν;

4. Παλαιὸν Τυπικὸν τῶν Ἱεροσολύμων ἀναγράφει «κατάλυσιν εἰς πάντα» διὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἐν ᾧ τὰ σημερινὰ βιβλία μόνον «κατάλυσιν ἰχθύος» σημειώουσι. Τί πρέπει ν' ἀκολουθήσωμεν;

Ἱερεὺς Δημ. Καραγιάννης
Μεγαλόδος Φιδιώτιδος

Ἀπαντήσεις:

1. Εἰς διαφόρους παλαιούς χειρογράφους Κώδικας, εὑρισκομένους εἰς Βιβλιοθήκας Ἱ. Μονῶν κλπ., ὑπάρχουν ἐκκλησιαστικὰ ἄσματα διὰ τὰς ἑορτὰς τῶν ἁγίων πολὺ περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἔχουν περιληφθῆ εἰς τὰ ἔντυπα «Μηναῖα». Ἐνεκα τούτου δὲ καὶ διαφέρουν κάποτε τὰ «Μηναῖα» ταῦτα μεταξύ των, ὡς πρὸς τὴν ποσότητα τῶν ἀσμάτων ἀκολουθιῶν τινων, κατὰ τὰς διαφόρους ἐκδόσεις· ἐκδύται δηλ. τινὲς ἠθέλησαν μεταγενεστέρως νὰ συμπληρώσουν μερικὰ κενὰ τῶν προηγουμένων ἐκδόσεων, περιλαβόντες ἐκ τῶν χειρογράφων καὶ ἄσματα μὴ περιλαμβανόμενα τέως εἰς ὄρισμένας ἀκολουθίας ἁγίων. Ἡ ὑπ' ὄψει σας ἐκδοσις εἶναι, φαίνεται, ἐξ ἐκείνων, ποὺ δὲν ἔχουν τὸ ἀναφερόμενον Δοξαστικόν, τὸ ὅποιον ὑπάρχει εἰς ἄλλας ἐκδόσεις.

«Καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα... δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ».

(Πράξ. 1, 3)

Ἐλπίζομεν νὰ διορθωθῆ καὶ αὐτό, σὺν τῷ χρόνῳ, ὅταν ἡ Ἐκκλησία μόνη τῆς θ' ἀναλάβῃ καὶ τῶν «Μηναίων» τῆς τῆν ἔκδοσιν.

2. Ἡ ὀρθὴ διάταξις τῶν ἐν τῷ Δισκαρίῳ «μερίδων» τῆς Προσκομιδῆς εἶναι αὐτῇ, τὴν ὁποίαν γνωρίζετε ἀπὸ τὸ Φροντιστήριόν σας, ὅπως μᾶς τὴν ἐκθέσετε. Πιθανὸν ὅμως νὰ ἐξέφυγαν αἱ «μερίδες» τῶν ἁγίων ὀλίγον παρὰ κάτω κατὰ τὴν Προσκομιδῆν, πὺ εἶδατε.

3. Πράγματι παρατηρεῖται ἀνομοιομορφία μεταξὺ τῶν διαφόρων λειτουργῶν, ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς εὐλογίας κατὰ τὸ «Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν...» Ἡ διαφορὰ αὕτη, καθὼς καὶ μερικαὶ ἄλλαι παρόμοιαι, ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρχουν καὶ παλαιότερον—περισσότερα μάλιστα τότε—ὁπότε εἰς τὰς «Λειτουργικὰς Δέλτους» ὑπῆρχον μόνον αἱ εὐχαὶ τῆς θ. Λειτουργίας, χωρὶς ἄλλας ὁδηγίας. Τὸ καλλίτερον τώρα εἶναι νὰ τηροῦνται αἱ ὁδηγίαι τοῦ βιβλίου, διὰ τὰ ἐχῶμεν ὁμοιομορφίαν. Ὅπου δὲν ὑπάρχουν, τοιαῦται ὁδηγίαι, ἀς ἀκολουθεῖται ἡ τοπικὴ συνήθεια, μέχρις οὗ τακτοποιηθοῦν ἐπισήμως ὅλαι αἱ λεπτομέρειαι. Ὡς πρὸς τὴν εὐλογίαν ἐν γένει, ἡ χρῆσις τοῦ Σταυροῦ θεωρεῖται ἀπὸ πολλοὺς ὡς προνόμιον τῶν Ἀρχιερέων μόνον· ἐπειδὴ δὲ ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νὰ νομισθῆ, ὅτι χρησιμοποιεῖται καὶ ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς ὁ Σταυρὸς χάριν ἐπιδείξεως, ἀς ἀρκεσθῶμεν εἰς τὸν διὰ τῆς χειρὸς κλασσικόν τύπον τῆς εὐλογίας· ἀρκεῖ νὰ γίνεταί καὶ αὕτη καθὼς πρέπει.

4. Ὡς πρὸς τὴν κατάλυσιν τῆς ἐορτῆς τῆς Κοιμήσεως καὶ ἄλλας παρομοίας περιπτώσεις, ἀς ἀκολουθήσωμεν ὅτι σημειώνουν σήμερον τὰ βιβλία τῆς Ἐκκλησίας μας· διότι καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ζητήματα ὑπάρχουν πάντοτε διαφοραὶ μεταξὺ τῶν παλαιῶν Τυπικῶν τῶν ἐπὶ μέρος τοπικῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἑρώτησις :

1. Ποῖον «Θεοτοκίον» πρέπει νὰ ψάλλεται εἰς τοὺς Ἑσπερινοὺς τῶν μὴ ἐχόντων «Δοξοστικόν» ἁγίων ; τὸ τοῦ «Μηναίου» ἢ τὸ τῆς «Παρακλητικῆς» ;

2. Ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ψάλλον ἢ τὸν νεωκόρον ν' ἀναγινώσκῃ τὴν «Εὐχαριστίαν» μετὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν ;

Ἱερεὺς ὑπαίθρου

Ἀπάντησις :

1. Τὸ «Θεοτοκίον» τοῦ «Μηναίου», τὸ ὁποῖον εἶναι πάντοτε εἰς τὸν ἦχον καὶ εἰς τὸν «πρόλογον» τῶν «Στιχηρῶν Προσομιῶν» τοῦ ἁγίου, ψάλλεται εἰς τοὺς Ἑσπερινοὺς τῶν μὴ ἐχόντων «Δοξοστικόν» ἁγίων.

2. Αὐτὸ γίνεται ἐνίοτε πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ Ἱερέως, ὅστις ἀκροᾶται τῆς «Εὐχαριστίας» κατὰ τὴν ὥραν τῆς «συστολῆς» (καταλύσεως) τῶν ἁγίων, ἂν ὁ ἴδιος δὲν δύναται νὰ ἀπαγγεῖλῃ τὰς εὐχὰς ἀπὸ μνήμης. Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι, παρεκτός μεγάλης ἀνάγκης, ἐπιβαλλούσης τὴν ταχύτεραν ἐκ τοῦ ναοῦ ἐξοδὸν τοῦ λειτουργήσαντος Ἱερέως, τὸ φυσικώτερον καὶ τὸ ὀρθότερον εἶναι, νὰ ἀναγινώσκῃ ὁ ἴδιος τὴν «Εὐχαριστίαν», διότι περὶ ἰδικῆς του ἀτομικῆς προσευχῆς πρόκειται. Τὸ πρᾶγμα διαφέρει, ἂν πρόκειται ν' ἀναγνωσθῆ ἡ Εὐχαριστία ἔξω τοῦ ἁγίου Βήματος, εἰς ἐπήκοον καὶ χάριν τῶν μεταλαβόντων τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων λαϊκῶν· τότε, βεβαίως, δύναται ν' ἀναγνωσθῆ αὕτη ὑπὸ οἰουδήποτε δυναμένου ν' ἀναγινώσκῃ ὀρθῶς.

«Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ...»
(Λουκ. 24, 46)

Ἑρώτησις :

1. Τελουμένης ἀκολουθίας, ἧς προΐσταται ὀφφικιοῦχος κληρικός, εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ τελῇ χρέη Διακόνου εἰς ἕκ τῶν ἀπλῶν Ἱερῶν κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ προεξάρχοντος ὀφφικιοῦχου ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου, λέγων τὰ «Σοφία, ὀρθοί... Πρόσχωμεν» ;

Κληρικός ἐκ Λέσβου

Ἀπάντησις :

1. Οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι τὸ ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ ἐρωτῶντος δὲν εἶναι διόλου ὀρθόν. Μεταξὺ τῶν Ἱερῶν οὐδεμία ὑφίσταται διάκρισις εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην. Μὴ ὑπάρχοντος Διακόνου, ὁ ἀναγινώσκων τὸ Εὐαγγέλιον Ἱερεὺς, ὀφφικιοῦχος ἢ ὄχι, ἀπαγγέλλει πάντοτε καὶ ὅλα τὰ προκαταρκτικὰ τῆς ἱερᾶς ταύτης ἀναγνώσεως εἰς ὅλας τὰς ἱερὰς τελετάς. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἄς σημειωθῇ, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον ἀναγινώσκει πάντοτε ὁ πρῶτος τῶν Ἱερῶν εἰς τὸν Ὁρθρον καὶ εἰς ὅλας τὰς λοιπὰς ἀκολουθίας τῶν ἱερῶν τελετῶν καὶ τῶν μυστηρίων, πλὴν τῆς θ. Λειτουργίας, καθ' ἣν ἀναγινώσκει τοῦτο ὁ νεώτερος τῶν ἱερῶν. Ὁ νεώτερος, ἐπίσης, κρατεῖ προπορευόμενος τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον εἰς τὴν «Μικρὰν Εἰσοδον», ἐκφωνῶν τότε τὸ «Σοφία. Ὁρθοί !», καθὼς καὶ τὸ ἱερὸν Δισκάριον εἰς τὴν «Μεγάλῃν Εἰσοδον, ἐκφωνῶν τὸ «Πάντων ἡμῶν...».

Ἑρωτήσεις :

1. Προκειμένου νὰ κοινωνήσῃ τις τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων τὴν Κυριακὴν, δύναται νὰ νηστεύσῃ τὸ Σάββατον, παρὰ τὴν σχετικὴν διάταξιν τοῦ ἘΔ' Κανόνος τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ;

2. Εἶναι δυνατόν ν' ἀποκαλύπτωνται τὰ ἐν τῇ Ἱ. Προθέσει κεκαλυμμένα ἤδη Ἄγια, διὰ νὰ προστεθῶσι «μερίδες» τινές, χάριν καθυστερημένων χριστιανῶν, παρακαλούντων νὰ μνημονευθῶσι τὰ ὀνόματά των εἰς τὴν ἱερὰν Προσκομιδὴν ;

*Κωνστ. Ἀργίτης Ἱερεὺς
Τραγάνα Κορινθίας*

Ἀπαντήσεις :

1. Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς νηστείας τοῦ Σαββάτου, βεβαίως, πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε σεβαστῇ. Προκειμένου ὁμως περὶ τῶν χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι σήμερον κοινωνοῦν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων μόνον 2—4 φορές τὸ ἔτος, ὅπερ δὲν συνέβαινε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἀναφερομένου ἱεροῦ Κανόνος, —διότι τότε οἱ χριστιανοὶ μετελάμβανον, ὡς γνωστόν, συχνότατα, καὶ δὴ καθ' ἑκάστην Κυριακὴν ἢ Σάββατον καὶ κατὰ πᾶσαν Λειτουργίαν—φρονούμεν, ὅτι, ἐπιτιθὴ ἢ ἀπαγόρευσις θὰ εἶναι ἐπιζημία διὰ τὴν συνείδησίν των, ἢ ὅποια ἀπαιτεῖ τὴν καὶ διὰ τῆς νηστείας προπαρασκευήν, δύναται νὰ γίνῃ ἐξαιρέσις καὶ νὰ νηστεύουν. Τόσῃ μᾶλλον, ὅσῃ πρόκειται περὶ μιᾶς ὁλοῦς

«... Καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν...»
(Λουκ. 24, 47)

ἔξαιρετικῆς διὰ τὴν θρησκευτικὴν τῶν ζωῶν περιπτώσεως, ποῦ ἀπαιτεῖ τὴν νηστείαν, καὶ δὲν πρόκειται περὶ ὑποτιμῆσεως τῆς ἀξίας τῆς ἀπαγορεύσεως. Αὐτὸ εἶναι ἀνάλογον πρὸς ὅ,τι συμβαίνει μὲ τὴν ἀντίθετον περιπτώσιν τῆς καταλύσεως τῆς νηστείας, δι' ἔξαιρετικὴν ἀνάγκην. Δὲν ἐπιτρέπεται τότε ἡ κατάλυσις τῆς νηστείας; Ἄφ' οὗ ἡ σωματικὴ ἀνάγκη ἐπιβάλλει τὴν ἔξαιρσιν ἀπὸ τῶν περὶ νηστείας ἱερῶν Κανόνων, κατὰ μείζονα λόγον ἢ πνευματικὴ ἀνάγκη θὰ ἐπέβαλλε τὴν ἔξαιρσιν ἀπὸ τῆς περὶ τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς νηστείας Κανονικῆς ἐπίσης διατάξεως. Πάντως, πρόκειται περὶ θέματος, περὶ τοῦ ὁποίου τὸ καλλίτερον εἶναι ν' ἀποφανθῇ ἐπισήμως ἡ Ἐκκλησία, ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ πολλὰ ἄλλα ζητήματα, τὰ ὁποῖα προσέκυψαν κατὰ τὴν διαδοχὴν τῶν αἰώνων.

2. Αὐτὴ ἡ χάριν τῶν καθυστερημένων «ἀποκαλύψις» τῶν Ἁγίων, ποῦ εἰς τὴν πραγματικότητά σημαίνει μερικὴν ἐπανάληψιν τῆς συντηλεσθείσης ἡθῆς ἀκολουθίας τῆς Προσκομιδῆς, μᾶς φαίνεται ἄσποπος καὶ ἀδικαιολόγητος. Τὰ ὄνόματα, περὶ ὧν ἐνδιαφέρονται οἱ καθυστερημένοι χριστιανοί, δύνανται: καλλίστα νὰ μνημονεύονται εἰς τὰ «Δίπτυχα», ἤτοι μετὰ τὸ «Ἐξαιρέτως...».

E. Γ. Μ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αἶδες. Μιλτιάδην Βακάλην, Μεσότοπον Μυτιλήνης: Διὰ νὰ τύχητε συντάξεως, πρέπει νὰ ζητήσετε νὰ ἀπολυθῆτε τῆς ἐφημεριακῆς σας θέσεως, ὑπὸ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ὡς συμπληρώσας ἤδη τὸ 70ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας σας ἢ 35 ἐτῶν ὑπηρεσίαν. Θὰ ἀποστελέτε τότε εἰς τὸ TAKE αἴτησιν συναξιοδοτήσεως, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐπισυνάψετε τὸ ἀπολυτήριο γράμμα, φύλλον διακοπῆς τῆς μισθοδοσίας σας, πιστοποιητικὸν ἡλικίας καὶ πιστοποιητικὸν οἰκογενειακῆς καταστάσεως. Ἡ σύνταξις σας θὰ ἀνέλθῃ εἰς δραχμὰς 410.000 μηνιαίως, τὸ δὲ ἐφ' ἅπαξ βοήθημά σας εἰς δραχμὰς 2.750.000 περίπου.— **Αἶδες. Χαρ. Σταμούλαν:** Ἰσχύουν καὶ δι' ὑμᾶς ὅσα γράφομεν ἀνωτέρω πρὸς τὸν αἶδον Μιλτιάδην Βακάλην.— **Αἶδες. Ἀθαν. Κούρκουλαν, Μακράδες Κερκύρας:** Δικαιοῦσθε συντάξεως ἐκ δρχ. 410.000 μηνιαίως καὶ ἐφ' ἅπαξ βοηθήματος ἐκ δρχ. 2.750.000 περίπου. Ἡ σύνταξις σας δύναται νὰ αὐξηθῇ μόνον διὰ τῆς παραμονῆς σας ἐν ἐνεργείᾳ, διότι τὸ Διοικ. Συμβούλιον τοῦ TAKE ἔπαυσε πλέον νὰ δέχεται αἰτήσεις ἐξαγορᾶς προϋπηρεσίας.— **Αἶδες. Ἀντώνιον Μάρκαρην, Ὁρμον Κορθίου:** Ἡ αἴτησις σας ἐκκρεμεῖ παρὰ τῷ Δ. Συμβουλίῳ τοῦ TAKE. Ἐὰν ἐγκριθῇ ἡ ἐγγραφὴ σας εἰς τὸ Μητρώον ἡσφαλισμένων τοῦ TAKE, αἱ πρὸς αὐτὸ ὑποχρεώσεις σας θὰ ἀνέλθουν εἰς 11% ἐπὶ τοῦ ἐκάστοτε μισθοῦ σας ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐγγραφῆς σας καὶ ἐπὶ πλέον εἰς τὸ ποσὸν δύο μισθῶν σας ἐφ' ἅπαξ.— **Αἶδες. Ἱ. Μαριῶν, Καλύβια Καρύστου:** Ζητηθέντα βιβλία ἐταχυδρομήθησαν ἐγκαίρως.— **Αἶδες. Θωμᾶν Ραμόπουλον, Νησέλιον Γιδᾶ:** Εἰς τὴν ἴδιαν κολυμβήθραν δύνανται νὰ βαπτίζονται καὶ περισσότερα τοῦ ἐνὸς ἄτομα, εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀκολουθίαν, ὅπου ἡ ἀνάγκη ἀπαιτεῖ τοῦτο. Οἱ χριστιανοὶ ὁμοῦ προτιμοῦν νὰ γίνεαι χωριστῆ ἢ βάπτισις διὰ τὸ παιδί των καὶ καλὸν εἶναι νὰ ἰκανοποιεῖται ἡ ἐπιθυμία των, ὅπου ὀδεῖ ὑπάρχει ἀντίθετος ἀνάγκη, διὰ νὰ μὴ μᾶς κατηγοροῦν δι' ὀκνηρίαν. Προκειμένου περὶ παιδιῶν διαφόρου φύλου, ταῦτα βαπτίζονται πάντοτε εἰς ἰδιαίτησαν ἕκαστον κολυμβήθραν, ἔστω καὶ ἂν γίνεαι τοῦτο εἰς μίαν ἀκολουθίαν.— **Ἱερέα ὑπαίθρου, Πάλιν τὰ ἴδια!** Μὰ δὲν εἴπαμεν, ὅτι ἡ ἀκωνυμία ἀπαγορεύεται; Ποῦ θέλετε νὰ γνωρίζωμεν ἡμεῖς, ἂν αἱ ἀνώνυμοι ἐρασιῆσις δὲν προέρχονται ἀπὸ ἄτομα ζητοῦντα ἀπλῶς νὰ «παγιδεύσουν ἐν λόγοις»;

— **Αίδεσ.** **Θωμᾶν Καβάλην,** Ἀχλαδιάν : Αντούμεθα, διότι κάποιον εἶχε... μπλεχθῆ ἢ ἐπιστολή σας καὶ δὲν σᾶς ἀπηγγέσαμεν ἐγκαίρως. 1) Διὰ τὴν εὐχὴν «ἐπὶ λύσει στεφάνων» ὑπάρχει πολλαχού ἢ ἀρίστη συνθήεια ν' ἀγαγινώσκειται ὑπὸ τοῦ ἱερέως τὴν ὀγδόην ἡμέραν εἰς τὸν οἶκον τῶν νεογύμων· ἄλλου ἀγαγινώσκειται εἰς τὸν ναόν, μετὰ τὴν θ. λειτουργίαν κατὰ τὸν πρῶτον ἐκκλησιασμόν των, τὴν ὀγδόην ἀπὸ τοῦ γάμου ἡμέραν. Ἄν εἰς τὸν τόπον σας ἐπικρατῆ ἄλλη συνθήεια, μὴ ἐπιχειρήσετε νὰ τὴν ἀλλάξετε. 2) Ἡ ἐορτὴ τοῦ ἁγίου Φιλίππου (14 Νοεμβρίου) δὲν δικαιολογεῖ τὴν κατάλυσιν τῆς νηστείας τῆς Παρασκευῆς. 3) Τὸ αὐτὸ ἰσχύει, ὡς πρὸς τὴν κρεωφαγίαν, καὶ διὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. — **Αίδεσ.** **Δημ. Καραγιάννην,** Μερκάδον Φθιώτιδος : Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ μετὰ τὴν ἰδικὴν σας ἐπιστολήν, δυστυχῶς. Ἐλπίζομεν εἰς τὴν ἐπιείκειαν τῆς ἀγάπης σας, τὴν ποιοῦν μετὰ τὸσον ὄρατους λόγους ἐκδηλώνετε. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν θερμῶς καὶ ζητοῦμεν συγγνώμην διὰ τὴν ἀργοπορίαν. Εἰς τὰς ἐρωτήσεις σας ἀπαντῶμεν εἰς τὴν οἰκειαν στήλην τῆς «Λύσεως ἀποριῶν». — **Αίδεσ.** **Κ. Ἀργιτην,** Τραγάναν Κορινθίας : Εὐχαριστοῦμεν διὰ τοὺς θερμοὺς περὶ τῆς ταπεινῆς μας προσπαθείας λόγους σας. Εἰς τὰς ἐρωτήσεις ἀπαντῶμεν εἰς τὴν οἰκειαν στήλην τῆς «Λύσεως ἀποριῶν». — **Αίδεσ.** **Ζαχαρίαν Γλάρον,** Ἀγ. Κήρυκον Ἰκαρίας : Ἐὰν ἔγινεν, ὅπως ἀναφέρετε εἰς τὴν ἐπιστολήν σας, τὸ διὰ τοῦ ραντισμοῦ βάπτισμα τοῦ μὴ δυναμένου νὰ ὑποστῆ κατάδυσιν βεβήφους, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπαναληφθῆ. — **Αίδεσ.** **Ἐφημέριον Κομήτου Καρύστου :** Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τοὺς καλοὺς καὶ ἐνθαρρυντικούς σας λόγους. — **Αίδεσ.** **Ν. Ἀργύρην,** Κάτω Κορυθῖνια : Τὰ μαθήματα τοῦ Πανεπιστημίου ἀρχίζον τὸν Ὀκτώβριον ἐκάστου ἔτους· τότε, ἐπομένως, πρέπει νὰ ἔλθῃ ὁ νίος σας. Τὰ ἔξοδα τῆς ἐγγραφῆς ἐφέτος εἰς τὴν Θεολογ. Σχολὴν διὰ τὰ τέκνα τῶν ἱερέων ἦσαν 700.000 δραχμαὶ ἐτησίως· τί θὰ γίνῃ ὅμως διὰ τὸ ἐπόμενον ἀκαδημ. ἔτος δὲν εἶναι ἀκόμη γνωστόν. Ἐπίσης εἰς τὸ Οἰκοτροφεῖον τῆς Ἀποστολ. Διακονίας τὰ τροφετὰ ἐφέτος ἦσαν 450.000 δραχμ. μηνιαίως· διὰ τὰ εἰσαχθῆ ἐκεῖ χρειάζεται σύστασιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου σας. Οἱ πτυχιῶχοι τῆς Θεολογίας διορίζονται καθηγηταὶ εἰς τὰ Γυμνάσια, ἐφ' ὅσον ἔχουν σειρὰν διορισμῶν· διγναιταὶ ἐπίσης νὰ διορίζωνται «βοηθοὶ Ἱεροκλήρυκες» τῆς Ἀποστ. Διακονίας, ἐφ' ὅσον ἔχουν τὴν ἱκανότητα τοῦ κηρύττειν καὶ προταθοῦν διὰ Μητρόπολιν τινά. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐκ τῆς «Παντείου» Σχολῆς μετεγγραφῆς, χωρὶς εἰσαγωγικὰς ἐξετάσεις, καὶ τοὺς ὅρους ταύτης, θ' ἀποφανθῆ ἢ Προϊτανεία τοῦ Πανεπιστημίου, ὅταν ὑποβληθῆ πρὸς αὐτὴν ἢ αἰτήσεις τοῦ ἐνδιαφερομένου εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ νέου ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους.

Ἀναγκαῖα εἰδοποιήσεις. Παρακαλοῦνται πάντες οἱ ἀποστέλλοντες διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς χρήματα πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ «Ἐφημερίου», δι' οἰονδήποτε σκοπὸν, νὰ σημειώρουν εἰς τὸν οἰκειὸν τόπον τοῦ «ἀποκόμματος» τῆς ἐπιταγῆς τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς, πρὸς ἀποφυγὴν ἀνωμαλιῶν.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυνθέντες :
 Πρὸς τὸν **Αίδεσιν.** **Πρωτοπρεσβύτερον κ. Ἐμμ. Γ. Μυτιληναῖον**
 Ἀποστολικὴν Διακονίαν, Ἰασηίου 1, Ἀθήνας (τηλέφ. 72.112).
 Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου : **Τιμολ. Ρούτσης,** Ἰω. Ἀποστόλου 4.